

+ (Jótekonysági hangverseny.) A lelkes trencsényi hölgyek Niczky Fioména grófnő buzditására egyetbe álltak s sz. István napján a trencsényi templomban fűrdőhelyen műkedvelői hangversenyt rendeztek az irói segélyegylet javára. A jövedelem 1200 ft.

+ (Egyed Antal apát s duna-földvári plébános) azon sebben, melyet a házára rohant rablógyilkosoktól vett, aug. 27-én elhunyt. Benne a m. Akadémia munkás tagot s a d.-földváriak 33 év óta közszeretében állt lelkészököt veszítették el. Hogy mennyire megfelelt a boldogult, akár mint hazafi, akár mint pap, hivatásának, tanúsítja végrendelete is, melyben az Akademiának, a nemzeti színháznak, a pécsi püspökségi elaggott papok alapjának s a Pécselt alapítandó gyermeksemináriumnak külön-külön 1,000 ftot; a vácsi-siketnéma intézetnek 100, a tébolydának 100, a duna-földvári kórháznak 300, a dunaföldvári szegény tanulók számára könyvvételi alapul 100, a kolocsi, bonyhádi s paksi plébániatemplomokra — melyekben egykor lelkészkedett — külön-külön 100 forintot. Ezenkívül keresztgyermekének 200, szülei és saját annivarsiumára 300 és néhai t. Szórád József annivarsiumára 100 ftot. Magyar könyveit egy Duna-Földvárt alapítandó iskolai könyvtárnak hagyta, hagyományozván ennek alapjául még 100 ftot is. Többi könyveit a plébániának hagyta, kivéve a németeket, a melyekre ezt írta: „eladassanak.“ Fennmaradt többi jóságát pedig, melyet 5,000 ftra becsülnék, a d.-földvári plébániatemplomnak hagyományozta. — Áldás emlékére!

Nemzeti színházi napló.

Péntek, aug. 29. „Parlagi Jancsi.“ Népszimű 3 felv. Ezt csak szükségből rántották elő a „Szeleburdi“ helyett, melyet Szerdahelyinek közbejött betegsége miatt kellett elhalasztani. Az előadást, kivált ha még a készültség is számbaveszünk, a sikerültek közé kell soroznunk. A czimszerepet Némethy adta, s különösen énekével általános tetszést vívott ki. Munkácsi Flóra „Széppatakinét“ s Szilágyi Sándor a nagyatyust jelesen személyesíték. Eötvös Borcsa, Réthy, Szilágyi Béla és Benkő is jól tölték be kisebb szerepeiket.

Szombat, aug. 30. Brenner Jenni föllépteit: „Dinorah.“ Opera 3 felv. Meyerbeertől. A vendégművésznő, ki iránt a közönség lelkesedése minden fölléptével erősödött, ma utolszor lépett föl. Az előadás általában szabatosan folyt le. Brenner Jenninek legjobban sikerült árnyékjelene.

Vasárnap, aug. 31. „A szép juhász.“ Népszimű 3 felv. Szigetivől. Sokszor meg volt már írva, hogy e darab egyike a gyengébb eredeti sziműveknek, s a szerző többi műveivel éppen nem méltó; hanem azért az igazgatóság jónak látja, néhanéha elővenni, hogy miért? nem tudjuk, de hogy akárhány jobb vasárnapi darab áll rendelkezésre, azt tudjuk. Az előadás szorgalomról tanuskodott. Legjobban tetszettek az énekrészek.

Hétfő, sept. 1. „Szeleburdi.“ Vigjáték 3 felv. A czimszerepet Szerdahelyi adta. 3-ik felvonásbeli monológiájában kevesebb komolyságot ohajtotunk volna. Közönség türehető számmal.

Kedd, sept. 2. „Ilka és a huszártoborzó.“ Eredeti opera 3 fel. Doppler Ferenczétől. „Ilkát“ Markovics Ilka adta, igyekezettel, de nem teljes sikerrel. Hofbauer Zsófia szabadságideje letelte után ma lépett föl először. A közönség sokszor kihitta.

Szerda, sept. 3. „Port a szemébe.“ Vigjáték 2 felv. „A nyolczadik pont.“ Vigjáték 1 felv.

Csütörtök, sept. 4. „Férj az ajtó előtt.“ Operette 1 felv. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv.

Budai népszínház.

Aug. 29. „A két huszár.“ Bohózat 3 felv. Ez már a huszonharmadik díjmentes népeladás volt.

Aug. 30. „A lovodi árva.“ Dráma 3 felv. A mellékszerepek gondatlanul voltak személyesítve.

Aug. 31. „A csikós.“ Népszimű 3 felv. Szigetivől.

Szept. 1. „Gr. Szapary, vagy: Budavár visszavétele.“ A karzat egészen megtelt s a darab hazafias phrasáit sokszorosan megtapsolta.

Szept. 2. „Eljegyzés lámpafényénél.“ Operett 1 felv. „Angolosan.“ Vigjáték 2 felv. Ebben Molnár művészi, — amabban Molnár és Harmath Emma élettelses játéka érdemel dicséretet. Az operette végén a bordalnál, midőn Zádor, a népszínházi bizottmány új elnökére gr. Széchenyi Ödönre köszöntötte a poharat, a szépségű és díszes közönség lelkesült tapsokban tört ki.

Szept. 3. „Don Caesar de Bazan.“ Vigjáték 5 felv. A czimszerepet Molnár adta, helyes ábrázolással. Szépné (Mariána) hidegen, Simonyi (Don Jose) kedvetlenül játszott.

Szept. 4. „Stern Izsák“ vagy: „Egy a mi népünkben.“

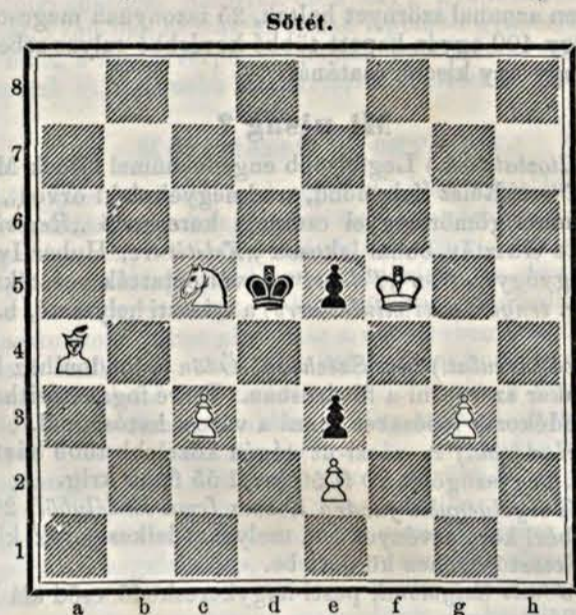
Szerkesztői mondánivaló.

- 6175. Léva. L. J. A levelet átadtuk kiadó-hivatalunknak.
- 6176. Orgona-koszorú. A barlang. Olyan messze esnek a költésztől, mint Makó Jeruzsálemétől.
- 6177. Pest. R. J. A lapba fölveendő mindennemű közlemény megítélése csupán a szerkesztőségé.
- 6178. Papa. T. D. Mig a cikket nem olvastuk, nem szólhatunk hozzá. A szerkesztőség, mely minden közleményért egyedül felelős, mások ítélete után nem indulhat.
- 6179. Jelen, jövő, múlt. Gyenge versemény.
- 6180. Pusztaszer. Egy-két verselési hibát leszámítva, csinos vers. Kár, hogy oly régi formában van írva.

- 6181. Folyam-parton. Azt mondja ön versében: „A hold sugára átpirul.“ A pir halványágnak éppen ellentéte, a holdnak pedig halvány világa van. Vagy tán ott a „folyam-parton“ bécsi rongyot használ a hold kisasszony?
- 6182. Komárom. R. A. Hasonló közleményeket fél szokunk használni.
- 6183. Szekesfehervár. L. S. Hogy mikor kerül a sor az illető czikkre, azt mi magunk sem tudjuk. Effélékkel nagyon el vagyunk halmozva.
- 6184. N.-Zerind. K. K. A szép rajzot köszönettel vettük. Várjuk a szöveget is.
- 6185. Murányfalja. B. G. Sem egyiket, sem másikat minden jó szándékunk mellett sem tehetjük.
- 6186. Janosi. K. I. A kívánt módon előfizetni lehet.

SAKKJÁTÉK.

141-ik sz. feladvány. — Rothfeld Józseftől (Parabutyban).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 136-ik számú feladvány megfejtése.

- (Báró Meszéna Istvántól Nagy-Váradon.)
- Világos. Sötét.
- 1) V h 8 - a 8 . . . . . B g 6 - g 4
  - 2) V a 8 - e 4 ♠ . . . . . B g 4 - e 4 : ♠
  - 3) d 3 - e 4 : . . . . . tetszés szerint.
  - 4) H h 4 - f 3 ♠

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagy-Marián: Beöthy Maris. — Kun-Szent-Miklós: Bankos Károly. — B.-Ujváros: Kovács Lajos. — Parabutyban: Rothfeld József. — Szabadkán: Markovics Samu. — T.-Sz.-Miklós: Frankl A. — Pesten: Cselkó György. — Gyepesen: Kun Sándor. — Jánosiban: Keszler István.

Rövid értesítések. Sz.-Mihály: A másik feladványban Világos négyféle első lépés között választhat, melyek közül az egyik három lépéses mathoz vezet. — Nagy-Érőd: B. M. I. Becses sorait vettük. A 137. és 138. feladványt újra figyelmébe ajánljuk önmek. — Andrásida: L. és Janosi: K. A 138. feladványban H h 5 - f 6 oly lépés, mely igen gyakorlott játékosokat is jégre visz. Egyetlen menekvés ellene F e 8 - b 5.

HETI NAPTAR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	Nap-kelet nyug		Hold-kelet nyug	
				kelet	nyug	kelet	nyug
September		Aug. (ó)		Elul			
7 Vasár.	E 13 Reg. sz.	E 12 Kir.	26 E 13 Ad.	12 Kir.	5 27	6 29	5 43 11 18
8 Hétfő	Kis Assz.	Kisassz.	27 Pimen	13 Kis	5 29	6 27	6 5 * 32
9 Kedd	Gorgon, Dor	Adulján	28 Mózes	14 Adul	5 30	6 25	6 28 12 43
10 Szer.	Toled, Mikl.	Düme	29 Jan. fő v.	15 Düme	5 32	6 23	6 52 1 54
11 Csüt.	Prótus Jác.	Abrahám	30 Sánd. Ján	16 Abr.	5 33	6 21	7 17 1 2
12 Péntek	Guido, Tob.	Gvidó	31 Gúrt. M.	17 Gvidó	5 34	6 19	7 46 2 8
13 Szomb.	Móricz püs.	Lorán	1 Septemb	18 Sab	5 36	6 17	8 20 3 12

TARTALOM.

Bojárí Vigyázó Antal József (arczkép). T. G. — Tiszai kép. Fejes István. — Nándorfehervár multja (folytatás). Csuti Zsigmond. — Magyarországi és erdélyi bányahelyek (folytatás, 2 képpel). — Elefántvadászat Afrikában (képpel). — A haj. — Történelmi kalászatok (vége). Lehoczeky Tivadar. — Szerek a hangyák ellen. — Dr. B. L. — A régi rómaiak öltözéke. Battaszéki. — Tárház: Levelek a londoni kiállításról. XIV. Dr. Tökés. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Baleset, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési fölhívás Hartleben K. A. pesti könyvtáros olvasó-tára V-ik sorozatára.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1/5 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Gáspárik Kázmér, vácsi nagyprépost.

A magyar kath. egyház egyik népszerű főpapját mutatjuk be olvasóinknak. Gáspárik Kázmér, született 1784. sept. 11-én a szent-endrei szigetség Pócsmegyer helységében, hol atyja, gróf Eszterházi Kázmér tisztartója volt. Már serdülő korában igen szerény magaviseletű levén, ritkán vett részt gyermektársai hiu multságában, üres idejét inkább olvasással tölté el, minélfogva szülői is azon voltak, hogy csendes véru s tanulni szerető fiukat a lelkeszi pályára készítsék elő.

Elemi és algyrnasialis iskoláit Korponán, hol atyja később városbírája volt, a többit pedig Váczon végezé, hol 1801-ben a papnövendébe fölvetetvén, a clerikát ritka szorgalommal, előljárói nagy meglegedésre végezé.

1807. sept. 20-án pappá szenteltetvén föl, segédlelkési minőségben csupán két évet töltött, előbb Czeglédén, azután pedig Nógrádban, honnan mint kitünő egyéniség, 1809-ben a vácsi püspöki udvarhoz iktatónak áttéteven, ugyanott 1812-ben titkonnoki állomásra emeltetett.

E díszes tisztet — saját hátrányára — oly ügyesen viselé, hogy a püspöki udvar alig tudta nélkülözni; innen van, hogy csak 15 évi fáradozásai után, 1827-ben lön a vácsi káptalan tagjává s egyszersmind a székesegyház fő-esperevé kinevezve.

Az 1832/3. és 1839/40. évi nevezetes országgyűléseken, mint követ, a vácsi káptalant képviselte; végül 1850-ben, fokokönti előléptetések mellett, a nagyprépost-i méltóságra emeltetett, mely állásban kitünő tudománya tekinetéből püspökhelyettesnek lön kinevezve. Különösen ritkítja pártját a latinságban, minek fényes jelét adá élemedetét korában is, nevezetesen a Roskoványi és Peitler vácsi püspökök beiktatása alkalmával tartott üdvözlő beszédeiben. Ezekben kifejtett ékesszólása minden szakértőt meglepett.

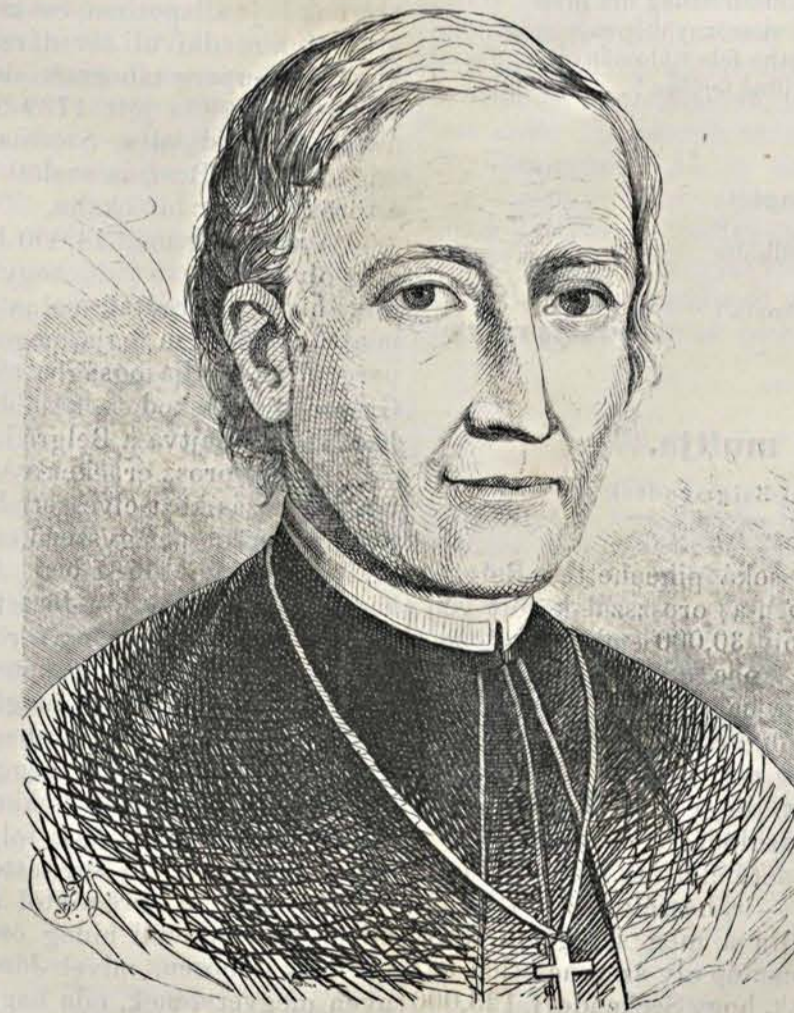
Ha meggondoljuk, hogy ez agg főpap saját házában a magyar

vendégszeretetet folytonosan gyakorolja; hogy egyes szegényebb sorsu családok vagy ezeknek iskolás gyermekei iránt kifogyhatlan a jótékonyágban; hogy minden jó és hasznos ügynek buzgó pártolója és tetteles gyámoltója; gazdag könyvtárát még most is folyvást szaporítja; a jelesebb tanulóknak hasznos könyveket osztogat, melyek száma már megközelíti a 900-at; — ha, mondjuk, mindezeket figyelembe vesszük, csodálunk kell, hogy szerény jövedelméből még nagyobbserüi áldozatokat is tehetett.

Ki ne emlékeznék az országos híru vácsi székesegyház körül létezett sárfészekre és pocolyákra? melyek amellet, hogy az egyház díszéből sokat levontak, különösen ősszel és tavasszal a hiveket is hátráltatták a templomba járásban, sőt a közel lakóknak még egészségét is veszélyeztették. Ezeket látva a gondos

főpap, s meggyőződve arról, hogy az, kit inkább illetne e baj orvoslása, figyelemre sem méltatja: szakértőkkel tervet és költségvetést készített, számba veszi biztos jövedelmét és nélkülözhetlen kiadásait, s úgy találja, hogy pár évi megtakarítás után előteremtheti a szükséges összeget. Tétovázás nélkül megkezdte tehát a munkát, s eredménye lön: a főegyház környékének tisztasága, minek állandósítása végett a mellék-, névszerint a paradicsom- és harangozó-utcák kiköveztetvén, a csatornák oldalai granit-oszlopokkal díszítették föl, úgy hogy az egykori sárfészek jelenleg a város legtisztább, legszébb részét teszi. E nagyszerű áldozat elismerésül a város, derék főpapja nevé megörökítendő, a harangozó-utczát Gáspárik-utczának határozta elnevezetn.

Még alig készült el e nagy munka, s már ismét egy újabb áldozatra határozta el magát. Az ő munkásságának köszönhető azon díszes kur is, mely az előkelebb közönség által annyira kedvelt s nyáron át sürün látogatott löházban, friss és egészséges itallal látja el az ott mulatókat.

GÁSPÁRIK KÁZMÉR, VÁCSI NAGYPRÉPOST.

+ 1862.

Ezenfölül a váci irgalmas szerzet kórodájában egy ágyat alapított; a helybeli siketnémák-intézetében egy szegényebb sorsu szerencsétlen növendék számára szintén örök időkre alapítványt tett. A jelenleg feyházul szolgáló, akkoriban Theresianum épületnek országos tébolydává történt rendeltetése alkalmával, a roskadásnak indult épület kijavítására 1000 pfttal járult. Ugyancsak neki köszönhetjük nemzeti színházunk egyik jeles tagja Füredinek kiképezését, kinek kitűnő énektelenségét felismerve, kiművelését saját költségén eszközöltetni azonnal elhatározta.

A köztisztviselőben álló főpap, az 1860-ban keletkezett váci kaszinónak közakarattal elnökévé választván, e kitüntetés életmedett kora és gyengélkedő egészsége dacára nemcsak hogy elfogadta, hanem a kaszinót még számos könyvvel s az előleges költségek fedezésére bizonyos összeggel is megajándékozta. Szóval, folytonos jótékonyága és bőkezűsége által mindenkit lekötölvén, emléke itt még a késő unokák előtt is kedves leendő; a környék pedig mint híres pomológus, kitől a sokféle nemes fajta gyümölcsfákat szaporítható, szintén örök hálaival fogja emlegetni.

... y ... f.

A tudós inasa.

Jancsi volt a nyalka legény
Három vármegyében, —
Lobogós ing röpül karján,
Kis kalap fejében.
Arvalányhaj uszott, lengett
Kis kalapja mellett,
Görbe nyaku sarkantyúja
Sirva-ríva pengett.

Ha az utczán végig méne,
Kiszaladt utána
Tál mellől is — minden háznak
Eladó leánya.
Nézték, nézték hosszan, mélán —
Szivecskéjük döbrent,
S egy-egy édes „eszemadta”
Ajkiáról leröppent! ...

Jancsi mindent nagyon tudta,
Tartott is reája, —
De hogy szeretője előtt
Nagyobb legyen hája:
Városra ment hírt szerezni,
Széles hírt magának, —
S beszegődött egy bozontos
Tudós inasának! ...

S mit csinál a tudós véle? —
Rútul kicsérélte!
Olyan fura paszomántos
Sapkát üt fejére,
Hogy kimeredt ellenzője
Csaknem egy arasznyi,
S véle cseropárt lehetne
Szörnyen agyoncsapni! ...

Elpusztul a lobogós ing,
Elpusztul a dolmány,
Pupligombos kevékkerbe
Ura betuszkolván. —
S bugyogóját az átkozott
Szabó úgy kimerte,
Hogy mindenik szarába egy
Kila rozs beférne!

Csizmáját meg úgy elszabták,
Mint a tutyi — olyan;
Sarka sincsen, hát sarkantyú
Hol volna — pokolban?! —
— Búsán ballag ura után
Jancsi szörnyűképen,
Mintha fele tudományát
Ö vimn fejében! ...

Falujára gondolni se
Mer az istenadta,
Ott már egyszer a magáét
Csufosan kikapta.
Hazamenvén — megtülkölte
A Bálinték ökre, —
S megtagadta, megtákozta
Kedvese örökre! ...

Tamási Gyula.

Nándorfehérvár multja.

Történeti-korrajz. — Csuti Zsigmondtól.

(Vége.)

A passzaroviczi béke után nem soká pihenhettek Belgrád ágyui, mert még az 1729-dik esztendőben az oroszokkal kötött véd- és dacszövetség következtében, Károly 30,000 embert tartozott a törökudvarral háborúba keveredett Anna császárné adni. Ez időben már nem működött többé Eugen, hanem helyette az általa is ajánlott Pálffy János nevezetett ki fővezéréül a császár fényes hadseregének. A irigység azonban, mely már Eugent is meg akará bukttatni, oda használta fel befolyását, hogy míg Eugen méltó utódja, az egész telet a nagyszerű készülődéssel töltötte: addig, azon ürügy alatt, mikép a csaták kezdete előtt is szükség, hogy teljhatalmu fővezér álljon a sereg élén — rábeszélte az uralkodót, hogy Seckendorf fővezérre alatt indítaná meg seregét a török ellen. A mily szerencsétlen volt a tanács: ép oly szerencsétlen lett annak következtetése is. Mert dacára annak, hogy Seckendorf, 125,000 válogatott, s minden szükséges eszközökkel felkészült derék hadse-

regével, július 27-én 1737. Nissát bevette: már augusztus 4-kén tévedései miatt Hildburgshausen herceg Bányalukánál, szept. 20-kán pedig gróf Khevenhüller Viddinnél megverettek. De Nissa is csakhamar elveszett; mert az ott hagyott tábornagy parancsnok Dorat, a mint a török fővezér kapui előtt megállt, azonnal átadta, miért Belgrádon lefjeztetett, ámbár ezzel oly fontos vár elesése koránt sem volt pótolva. Ezen szerencsétlenségek folytán Seckendorf visszahivatván, a sereg Belgrád alá vonta magát. Az ügyetlen vezérek: Seckendorf, gróf Schmettau és Diemar tábornokok maguk igazolása végett haditörvényszék elé állítottván, az első Spielbergbe fogságra vettetett, a két utolsó pedig megszabadult.

A következő 1738-dik évben a fővezérség herceg Lotharingen-re bízott, oldalán gróf Königseck tábornagygyal. Ezek ketten egyetértve, a törököt Mehádiánál megverték, de ugyanitt, és ez évben a törökök a vereséget, és még Orsova, Pancsova, Uj-Palánka, és Szendrőnél busán visszaadták.

Ezen szerencsétlenségek után 1739. ismét új vezért nyert a lehangolt sereg gróf Vallis Olivier tábornagyban. A hajó-sereget pedig Pallavicini vezette a Dunán. Vallis június 15-kén a Szávatorokhoz érkezve, Zimony és Banofeza közt tábort ütött, feladata levén a törököt megrámadni. Kroczkónál azonban elvesztette az ütközetet, és az éj sötétségétől fedeztetve, csendben Belgrád alá vonult, onnét pedig Péterváradnak vette útját.

A török nagyvezér látva a nagy zavart, Karaffa herceg Waldeck, és Hessenheinfels — Lerschmer, és Wietrof, 10,000-ból álló hadoszlopok romjain keresztül, minden ellenállás nélkül Belgrád alá sietett, és látva Wallis a mocsárok közt barangolni, a megrémült Sukkov várparancsnok habozása közt, kezdé a várt erősen lövetni.

Sukkov a szerencsétlenséget szemelött tartva, rögtön irt Wallisnak, és magának a császárnak is, kijelentvén, miszerint a várat soká nem tarthatja. Erre a béke-alkudozással Wallis bízott meg, ki azonban maga helyett Gross ezredest küldé Sukkovhoz, azon utasítással, hogy tegye magát alkudozásba a nagyvezérrel.

A császár látva csalókozását Wallisban, gróf Neuperget bízta meg a békekötéssel, francia követ Villenendé marquis oldalán, kit az orosz czárnó is a maga érdekében szívesen ajánlott. Míg azonban a békekötés kezdetét vette volna: addig a császár titkos megbízással Schmettau tábornokot küldé Wallishoz, egyszersmind pedig Belgrádra is, hogy azt megszemlélvén, ha még nem késő, igazítaná helyre tábornokai hibáit és tévedéseit. Schmettau a vár falait — melyek pedig mint már dűlőfélben levők jelenteték fel a császárnak — jó állapotban, csaknem sértetlenül találta, de már magát a várat, a rendkívüli tévedések miatt tarthatatlannak nyilatkoztató ki, mire Neuperget tábornok sietett a békekötéssel, mely a vár elvesztével létre is jött 1739-ben, minél fogva a törökök nagy előnőre Belgrád vára, Szerbia és Oláhország nagy része, Orsova szigettestől és Bosznia azelőtt kevéssel elnyert része, visszakerültek a török császár birtokába.

A várórség még 14,000 harczszomjas emberből állt, és a vár még oly jó karban volt, hogy az őrség vallomása szerint, ha vezérek hívek maradtak volna a rájuk bízott szent ügyhöz, a vár miattuk soha sem fogja megnyitni kapuit a félholdnak. Mind Neuperget, mind Wallis fogságba tetetett, az első Glatzban, a másik pedig Grácban raboskodott, később azonban mindkettő visszanyeré szabadságát, sohajtvá a Belgrád körül elharvad babérokot!

Az így orosz értekek védelme folytán keletkezett szerencsétlen táborozás közt elveszett Belgrád vára, ugyancsak orosz viszonyokból eredett nagyszerű csatákból újra visszakerült a magyar király birtokába 1787-ben. A porta ugyanis az orosz udvarnak hadat üzent, és miután József császár erélyes közbenjárása folytán sem sikerült az orosz és törökkel való kibékülést kieszközölni, a bécsi kabinet és a szent-pétervári udvar közti szövetség szerint, József kötelessnek érezte magát, az orosz czárnét segíteni. Ezért a porta Augusztus havában berontván a Bánságba, mindenféle pusztítást és égetést. Ennek megállítására 2-dik József is serege nagy részével megindult. Már ekkor az oláhok titkos reményről táplálta, a törökök biztatása folytán, a kegyetlen öldöklést és pusztítást nem kevésbé segítették elő. De csakhamar kijózanodva, részint mivel a törököktől megalapítva látták magukat, részint mivel a rendkívüli hideg ősztől is tűzhelyeik mellé szorítottának — de különösen, mivel József császár vitéz seregei által is keményen megveretének, oda hagyták a feldult Bánságot.

Koburg herceg hős magyarjai Foksánál 30,000 emberével

verték meg Mehemet basát, elfoglalván minden tábori eszközeit. Clarfait és báró Vécsei Mehádiánál tették tönkre a törököt. Az Erdélybe nyomolni akaró Kara Musztafát, a herceg Hohenloe parancsnoksága alatt oroszolni erővel viaskodó székelyek Viddin mellett tették semmivé. Ily vérontások után a felbőszült törökök nekidühödvé, 100,000 emberrel rohantak Oláhországba, hogy herceg Koburgot kevés népével levágva, Moldvát visszavegyék, Gallicziát pedig és Erdélyt egy csapással elfoglalják, s lakosaikat a már számukra elkészített láncokra fűzve Konstantinápolyba hurcolják. Herceg Koburg, hogy ezen fenyegető nagy veszélyt megelőzhesse, azonnal irt a muszka fővezér Suvarownak, ki is, kevés napok múlva, 6000 emberrel megérkezett. Ekép Suvarow Koburg seregével egyesülvén, augusztus 1-ső napján 1789. megverték a seraskierbasát, 30,000 emberből álló hadseregét, és az egész tábort elfogta. Ezen fényes győzelem azonban csak kezdete volt ama nagyszerű csatának, mely ugyanezen év szeptember havában vivotott. Ugyanis dacára a hosszas és terhes vonulásnak, szeptember 24-dik napján a két egyesült sereg oly bámulásra méltó bátorsággal támadák meg a török fővezér 100,000 emberből álló seregét, a martinyesti-i elsáncolt táborban a Rymnik folyó mellett; miszerint abból 5000-et levágva, a nagy tábort szétverték. A törököt oly iszonyú rémülés fogta el, hogy a futás közben egymást taposva csapatonként gázolták rakásra. Nem említve a Karajcsiak, Mészárosok, és Képirók vitézségét, elhallgatva az egész viaskodó sereg nagyszerű küzdelmeit; azt az egyet meg kell említenem, hogy az orosz fővezér Suvarow, látván a magyar huszárök bámulatos vitézségét, a győzelem így szólott: „Fogadom életemre, hogy két magyar huszárregimenttel, és 10,000 muszka gyalogsággal, mindenkor megverek 100,000 törököt.”

Ezen nagy győzelmek után sok tartomány és vár került vissza a magyar korona alá. A nagyhirű Laudon, a megerősített sereg fővezére, 17 napig tartó ágyuzás után bevette Gradiska várát, azután pedig Zimonyba ment, hol miután hű barátja gróf Hadik, minden szükséges dolgokat czélszerűen elrendelt volna, hozzáfogott Belgrád ostromához, melyet 24 napig tartó ostrom után dicsőségesen elfoglalt october 8-ik napján. A török várórség szabadon elvonulhatott, az ágyuk azonban és más egyéb roppant készletek lefoglaltattak.

Az elfoglalt Belgrád után, melyet 1739-től fogva a porta birt, — látva Szendrő azt a rettenetes tüzet, mely Belgrádot megemésztve, romhalmait felett magasan csapdokolt, önként megadta magát. Gladova, csaknem mint Jerikó, a huszárök csatáit harsogó trombiták szavára, Laudon kezei közé került. Koburg minden vérontás nélkül menvén Bukarestbe, Oláhország nevezetesebb városait elfoglala. Másfelől Laudon győzelmes serege előtt meghódolt Szerbia nagy része a Drinától Timokig — Belgrádtól Nissáig, felszámíthatlan hadi zsákmánnyal. Csak magában Belgrádban és vidékén, s a Dunán levő hajókon 700 ágyu — Gradiskában 31, Gladovában 16, Foksán mellett 13, Abdi basától 15, és Szendrőben 11, Martinyestnél pedig 42 ágyu találtatott. *)

Mindezek hirhallása 3-dik Szelim török császárt Konstantinápoly városa népével együtt oly rémüléssel töltötte be, hogy szinte már falaik alatt képzelték a magyar huszárökot!

A győzelmektől ragyogó magyar fegyverek épen nem pihenhettek hüvelyekben; mert a török háboru 2-dik József halála után is folyt. 2-dik Leopoldnak azt át kellett venni bátyjától, és dacára annak, hogy a törökök Kalafátnál megveretve szétkergetettek, — és Czertin is elzárattott, mégis, miután Leopoldnak az elszakadni akaró belgák sok kellemetlenséget okoztak, másfelől pedig a poroszok keblében is irigységet költenék fel Ausztria fényes hadjáratainak diadalai; annyira, hogy a berlini kormány a lengyelekkel egyetértvén, minden ármanyt felhasználtak, a fényes portánál Ausztria megalázására, mely czélból már 200,000 emberből álló hadat ki is állították, a cseh és morva határszélekre; — ezeknél fogva tehát mégis 2-ik Leopold az angol kormány közbenjárása folytán hajlandó volt a törökökkel kibékülni, mi augusztus 4-kén 1791-ben létre is jött Szisztovban; melynek erejénél fogva, az oly sokszor ostrommal bevett, és ismét elvesztett Belgrád vára, a fényes portának visszaadott.

*) A Martinyesti-nél elesett magyar huszárök hamvai fölé következő sirvers iratott: „Mink is, ezen vérhelyre jövének, koronánknak örökjét visszaszerezni, Koburg böles vezetése szerint. „Itt estünk le! Magyar! Vidd hírül árva hazánknak, s mondd meg: adóságunk hol fizetők le neki.”

Belgrád sorsa ezután más alakot öltött, ugyanis jelen századunk első éveiben 1804 — 1809. a szerbek szellemi és anyagi jóllétök javítani akarván, a török járma alól minden áron kívántak megszabadulni. Azért is Czerni, vagy Petrovics György vezérlete alatt összeseregelve, egész Szerbiából kiverték a törököt, ide értve a várakat is, és 1807-ben a török ígát lerázták magukról. Azonban nem sokára, az önmaguk közt kiütött belviszály következtében, melyet a törökök oly nagyban szítottak — felhasználva a zűrzavart, az 1813-ki bukaresti egyezség pontjaiba belekötöttek, visszakövetelvén az összes szerb várakat. A szerbek ezen igazságtalan, és nemzeti jogaikat lábbal taposó követelésnek ellenszegülve, fegyverezőj közt léptek a csatasíkra, de ezuttal szerencsétlen volt hadjáratauk, mert az 1814-dik év végső hónapjaiban, mindent elvesztve, újra török járom alá kerültek.

Czerni György után azonban 1815-ben a Milos-féle felkelés, hősi küzdelem után, ismét megszerzé számukra a szabadságot, úgy mindazonáltal, hogy Szerbia várai, és így Belgrád is, mind e mai napig török birtokban maradtak.

Ime, dióhéjba szorítva, ilyen volt Belgrád várának multja, hogy jövője milyen fog lenni, az, az Isten kezébe van letéve.

Képek a hazai népeletből.

XXIV. Teknővájó cigányok

Ismét egy, a cigányéletet jellemző képet mutatunk be olvasóinknak. Pharaonak itt látható nemes ivadéka teknővájással, főzőkanalak, fatányérok s más efféle konyhai faeszközök készítésével foglalkoznak. Fában nem látnak szükségét, miután leginkább az e részben dúsan megáldott Somogy erdős részein tartózkodnak, hol a feldolgozásra szükséges fát amegy cigánymódra is könnyen beszerezhetik. Kész „müdarabjaikkal” jó darab földet kalandoznak be, faluról falura, városról városra járván. Nagyonbízott erdei lakosok levén, kinézésük vad indiánokhoz teszi őket hasonlóvá; ruházatuk ringy-rongy, majd hogy a szél le nem kapkodja róluk; koromfekete hajuk a fészilhetlenség bozontos, mint ez már a vándorcigányoknál kivételt nem tűrő, általános szokás. A nők hajába holmi apró, fehér kagylók vannak minden rend nélkül befonva, nyakukat pedig füvegyöngyök s néha régi pénzek is ékesítik, — ha csakugyan ékesítik. Igen gyakran lehet ily cigányasszony fején, a teknőben ülő rajkót látni, mi azonban Somogyban épen nem feltűnő, miután az ottani fehéreknél mindent a fején szokott hordani. A teknővájók mesterségük mellett sertészilvalással is örömet foglalkoznak, mely célra többnyire nagy kanokat választanak. Ha pénzök nincs, tudnak ők még egyéb módokat is a díszöszerzésre. Az az áldott jó tulajdonuk is megvan, a mi egyébiránt minden vándorcigánynak közös sajátja, hogy ha dísznőjök (tisztesség szölván) az ő beleegyezésük és késők segélye nélkül találna ez árnyékvilágból kiköltözni: azért korántsem vész az árba, nem engedik át prédául falánk ebeknek és ragadozó madaraknak, akad annak ezeknél jobb gazdája is.

Medve-történetek.

A havasi vidékek legnagyobb csapása a medve, mely a hegyeken legelésző nyájak közt gyakran nagy pusztítást tesz. Ha a maczkónak izletes falatokra fáj a foga, éjnek idején fölkeres valamely kecskeolat, s annak tetejét talpaival felszaggatja, vagy ha ez nem sikerül, nekiveti vállát az ajtónak, mint egy ember, s addig taszigálja, addig mesterkedik, míg be nem dönti; ekkor egész auctoritással belép az álba, kiválaszt egyet a kecskéek közül s azzal, jó éjszakát sem mondva, sompolyog tanyájára. hol aztán a szegény állatot, minden népjog ellenére, kényelmesen fölvecserőltja.

De nem meg ám mindig ily könnyen a pecsenyeszerzés, mert ha a pásztorok rajtakapják, bezzeg van akkor a maczkónak nemulasa! A többek közt egyszer sveiczi pásztorok észrevették, hogy a fű a kecskeól körül tisztára le volt legelve, s az ól ajtaja megkarcolva. Hiában kutattak fel a környéken minden bokrot, minden zeget-zugot, a hivatal vendéget sehol sem találták. A pásztorok föltették magukban, hogy felkutadják a maczkót, ha mindjárt a föld alá bujt is. Nagyobb bátorság okáért a legközelebbi faluból egy régi rozadás puskát is hoztak fel, s azt nagy áhitattal, a mint illik, megtöltötték. Napközben azt a fölfedezést tették, hogy a kecskéek egyáltalában nem bíztak a világkében, s azért csak ütlegekkel tudták őket egy távolabb legelő marhacsordától, melynek körében biztosabban érezték magukat, eltávolítani. Két napig sikeretlenül volt minden kutatás, a harmadik éjjel

azonban nem kis ijedelmekre megpillantották a medvét, épen mindön hátával az ől ajtaját fészegette. A lesben álló két pásztor nagyon furcsán kezdte magát érezni, midőn egyszerre színről láthatták azt, a mit már harmadnapja halálra kerestek. Egyikük azonnal elszaladt a kunyhóhoz, segítséget hívandó, a másik, a bátrabb ott maradt, s puskáját lövésre készen tartá. Elazalt a maczkó az ajtót befeszíté, mire a kecskék rémulve menekültek a szomszéd sziklákra; egyet azonban sikerült megfognia, s már épen hozzá akart látni a pompás lakomához, midőn az összes fellármázott pásztor nép botokkal, fejszékkel és más efféle öldöklő eszközökkel fölfegyverkezve, a vész helyén termett. Az érkezettek egyike, egy hajdani zerge-vadász, most elvette a puskát a gyámoltalan pásztor kezéből, s egyenest a maczkónak tartott. Ez, ellenét megpillantva, két hátsó lábára állt, s haragos morgással tudatta méltó boszankodását azon vakmerőség fölötte, hogy lakmározásában háborgatni merészlik. De az öreg pásztor nem ijedt meg árnykától, s midőn a maczkóhoz elég közel ért, rásütötte fegyverét. A golyó a bundásnak oldalába furdott, mire ez dühösen akart ellenére rohanni, de hiában volt minden jó akarata, mert az odasített pásztorok egyesült erővel agyonverték. Ez lón vége a hős maczkónak, mely (ha a más kecskéje iránt több tisztelettel viseltetik) jobb sorsra lett volna érdemes.

De nem mindig sikerül, a maczkóval ily szerencsésen végezni, a mint a következő történet is bizonyítja.

Egy decemberi napon négy vadász indult egy medve felkeresésére, melyet egyikük előtte való nap már megebesített, de aztán nyomát vesztette. A vadászok egy, a hegyoldalon levő barlanghoz értek. A mint a legelső, Biskuolm nevé, a barlang nyílásához ért, csak azon vette magát észre, hogy egy maczkó nem épen gyengéden átölelte s a következő pillanatban mindketten a földön heverték, nemcsak, hanem a sziklalejtőn, szépen összefogózza, le is gurultak. — Biskuolm torkaszakadtából segélyért ordított. Sok küzdés után végre sikerült az ölelő karok közül kiszabadulnia, de alig hogy hátról löfegyverét levehette, már a medve is talpon volt, s fokozott haraggal készült az új támadásra. És most a bősziült vadállatnak menthetlenül áldozatul esik, ha szerencséjére egyik társa még jókor segélyére nem érkezik s bordába nem találja a maczkót, mely ennek következtében pár lépést hátrált, de csak azért, hogy támadását kettőzött dühvel ujítsa meg. És hős szándékát bizonyára kérelhetlenül ki is viszi, ha egy harmadik, halálos lövés földre nem teríti. A medve megvizsgáltatván, ugyanakkal találatot, melyet az egyik vadász előtte való nap már megebesített. Biskuolmot a testén, különösen fején kapott sebek fájdalma még évek múlva is emlékeztette az említett veszedelmes ölelésre.

Vigabban végződött ennél a következő medvekaland. Egy juhász lovon ügetve, két medvekölökre bukkant, melyek morgására anyjok is figyelmesen lón, s ez a következő pillanathoz dühösen támadta meg a lovat, mely ennek következtében hatalmasan elkezdett rugdalózni. Eközben a juhász leugrott a lóról, bundája pedig, melyet nyeregül használt, a támadást megújító medve fejére esett. E véletlen a maczkót oly iszonyu dühbe hozta, hogy hirtelenében azt sem tudta volna megmondani, fi-e vagy leány. És lón

hajmeresztő vége a szegény ártatlan bundának, a maczkó úgy darabokra tépte, hogy tán az utolsó napon sem tudja magát összeszedni.

Végül elbeszélünk még egy medve-történetet, mely oly szivreható, hogy az érzékeny olvasónak akár könybe is lábbadhatnak tőle szemei. Egy öreg medveszelidítő Bernben, midőn egy alkalommal két, több év óta ápoló medvéjének enni adott, távozásakor az ől ajtajára elfelejtette a reteszt rátozni, s a mulasztás csak akkor jutott eszébe, midőn szobájába fölmenendő, a lépcsőnek már feléig elhaladott. Rögtön vissza akart tehát sietni, de már későn volt, a mint megfordult, az óriás himmedvét közvetlenül háta mögött pillantotta meg; a lurkó nagy csendesen utána sompolygott, ezt pedig 10—12 lépcsővel alább nőténye követte. Az öregnek e válságos perczen különös ötlete akadt. Meg levén győződve, hogy az erőszak ezuttal mitsem

használna, szép szóval akarta a maczkót könyörületre indítani. Szemrehányó tekintetet vetve rá, szivreható, csaknem siránkozó hangon elő kezdé számlálni azon számtalan jótéményt, azon sok jó sárgarépát, melyben évek óta annyiszor részesítette. A maczkó nagy figyelemmel hallgatta végig a megérdemelt szemrehányásokat; végre az öreg ekkép fejezte be szavait: „Menj szemem elől, haragszom rád, te vagy a világ legháladatlanabb teremtese, ha tüstént el nem takarodol innen!“ És a szivreható prédikáció megtette hatását, a hatalmas állat a felhozott okok előtt meghajolva, visszafordult s méltóságtelesen lépdelt a lépcsőn lefelé. De nem így a nőténymedve. Ezt nem indították meg az érzékeny szavak, s haragos mozgással folytatni akarta utját ápolója után. Azonban most az egyszer emberére talált, mert a „férjemuram“ az engedetlenkedőt hatalmas talpával ugy föbe kollintotta, hogy ez bukfenchezve hóm-polygott le a lépcsőn. Ezután mindketten besompolyogtak öljükbe, melynek ajtaját az öreg ápoló könynyült szívvvel reteszelté be.

Habár néha, de bizonyosan szerfölött ritkán, ily esetek is fordulnak elő, azért mégsem tanácsos, medvével újat huzni, mert vérengző természetét nem lehet benne szelidítés által végkép előlni. Legjobb a maczkót csak tiszteletes távolból, vasrostélyon át nézni, mint azok a tiszteletre méltó gentlemanek mellékelt képünkön, mely a londoni állatkert medvéit tünteti elő az ő ártatlan mulatozásaikban.

Természettudományi utazás Panamában.

A természettudomány a legujabb időben több, eddig ismeretlen négylábú állatok s 25 különfajú új rovarok által gazdagodott a szép jövőjű Panamából. Bizonyára kevés ember gondol arra, hogy mennyi fáradságba, életveszélybe és áldozatba került ez egy pár tucztat rovar megszerzése s Európába hozása.

Halljuk, mikép utazta be Gaetano Osculati, a párisi geographiai társaság tagja Amerika kevésbé ismert részének ezen dusan megáldott tájait, s mikép fedezte föl azon eddig ismeretlen rovarokat és négylábú állatokat. A világ legmagasabban fekvő városát, Quitót, az Ecuador köztársaság fővárosát, hol a föld minden éghajlata s a növényélet minden változatai összpontosulnak, 1847. június 7-én elhagyván, utját Archidona felé vette,

hogy a Napo folyam körül természettani kutatásokat eszközöljön. Pogyzást s műszereit előre vitték, mert a kormány által kirendelt indián teherhordók, kik ott a postákat helyettesítik, egy Quitóban uralkodott ragályos betegség miatt sehogy sem engedték magukat rábeszélteni, hogy tovább is ott maradjanak. Midőn Tombachoba ért, a város tele volt zajjal, ünneplésséggel, ittassággal s mindenféle álarcos bohókodással. A Krisztus teste ünnepe ülték. — Sok mérföldnyi területről gyűlöngtek össze ez alkalomra a tartomány fekete, barna, sárga és vörös bőri lakói, indiánok s nagyszámú spányol, indián és négerkeverék, tarka ruhákban s furcsánál furcsább disz-czafataikban. Ez emberek ordítottak, s veszettül táncoltak a diadalív alatt, melyek dusan meg voltak rakva virágok és gyümölcsökkel, s melyeken élő tengeri nyulak és fiatal kecskék függtek eviczkélve és orditozva az égető napban.

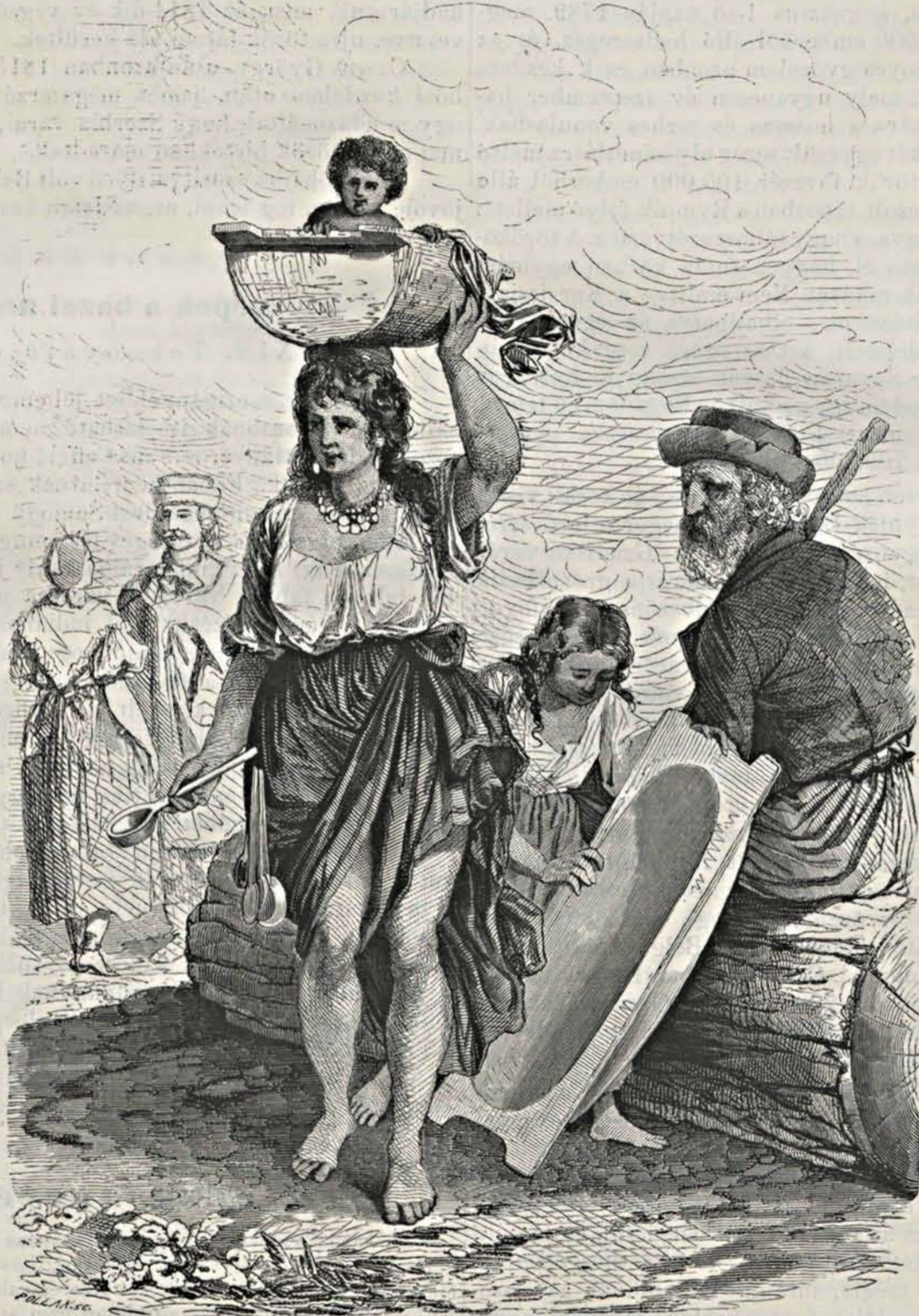
Bennszülött indiánok hozták ez állatokat áldozatképpen. — Kereszténynek akasztják fel őket élve, s ott hagyják egész napon át vergődni és — sülni, míg végre este felé apapok szakácsnői lemételik őket, mialatt a tömeg a bika viadalok s tűzjátékok körül, álmezbe öltözve, ittasan ujongnak, ordítanak, ugrándoznak és minden kigondolható torzképet vágnak. — Osculati nem birta végig nézni ez utálatos jeleneteket és utnak indult Papellcotába egy hasonló névű tó mellett, hol teherhordó indiánjait találni remélte. Némi nehézségek után csakugyan rájuk is akadt s jun. 16-án egy kis gyalogkaravánnal megindult Archidona felé, hova tekervényes ösvény vezet tüskén-bokron, rengeteg őserdőkön, süppedező ingoványokon, sikamlós hegynyílásokon és veszélyes folyókön keresztül. Ez ösvény oly szűk, hogy csak egyenkint haladhattak rajta az emberek, s ha az első

fönnakadt, valamennyinek meg kellett állani. A magukkal vitt eleséggel csak nagyon takarékosan bányhattak. Éjjel az ágak és lombok közt vonták meg magukat.

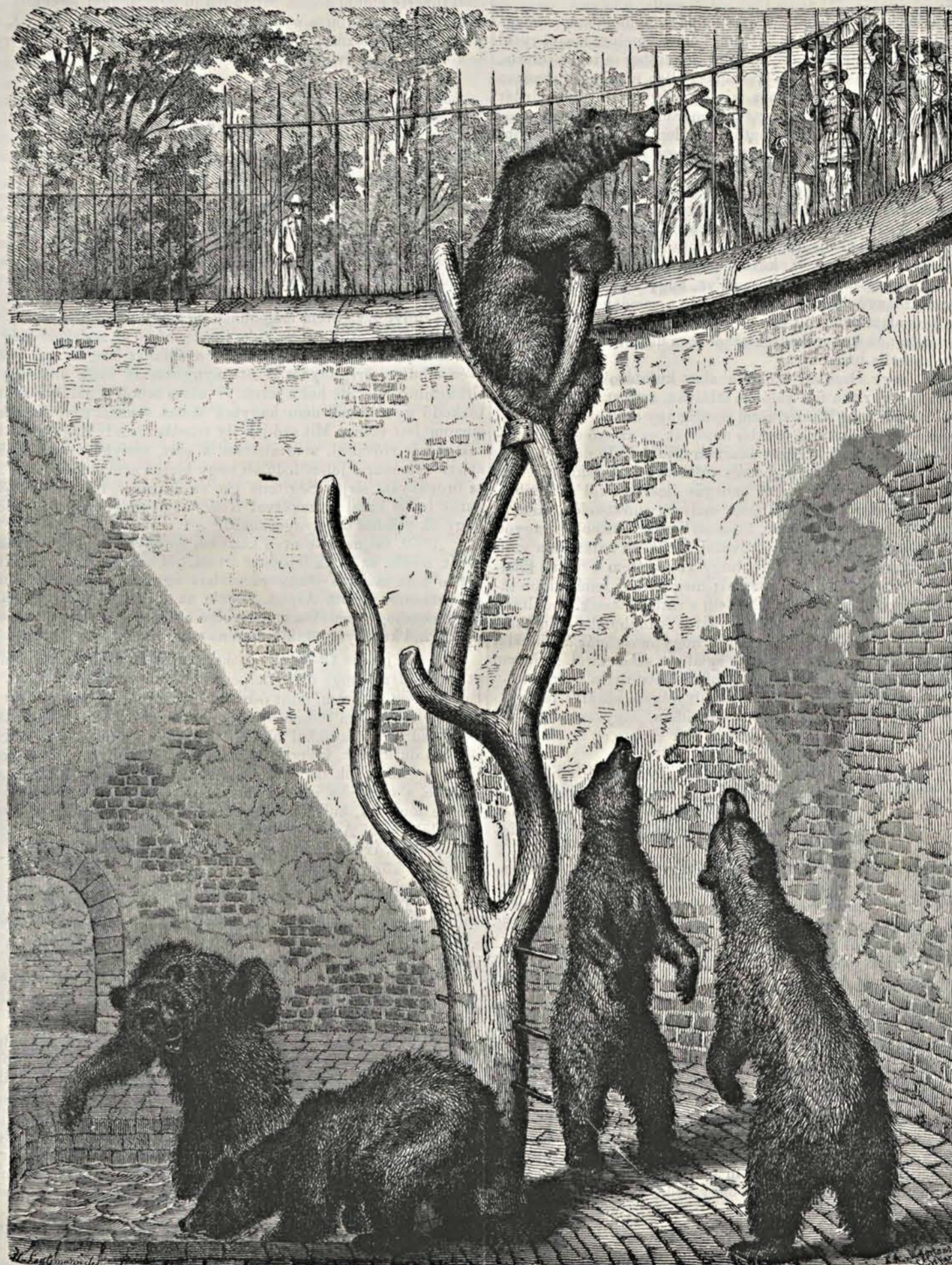
E kinokhoz még abbeli alapos félelme is járult, hogy az indiánok titkon összebeszéltek, hogy pogyzásával és élelmiszereivel megszőkjenek, őt magát pedig valahogy eltegyék láb alól. Ez okból Osculati mindig készen tartott egy kétszövű puskát s két pisztolyt, hogy az első, — a ki megtámadni merné, vagy a szőkést megkísérlené legott lelője. Az összeesküvés némi nyomait csak ugyan észre is vette Ba-eza régi város romjai közt, hol a karaván egy napig pihent. Másnap mindenféle ürügy alatt vonakodtak tovább menni. — Osculati nemtágitott, a vezetőt megfenyítette s kényseríté őket tovább gyalogni.

Először is a Vermejó folyam szép tisztá vizéhez értek, hol Osculati egy nagy fekete medvét lőtt, melynek husát emberei közt szétosztá, azon reményben, hogy által lekenyerezi őket maga iránt. Az esőzéstől s a hegyek olvadó havától megdagadt Cosanga sokáig megakasztá utjokat, míg végre tekervényes kerület tenni elhatározták. De minden igyekezetük meghiúsult, sehohsem akadtak oly helyre, a hol a folyón át-

mehettek volna, úgy hogy a karaván a harmadik nap estéjén teljesen kimerülve telepedett le. Osculati számára egy kunyhót rögtönöztek, melyben az a medvehus egy részét, az élelmiszereket, holmiját és magát eltorlaszolta. Azonban már elalvása előtt észrevette, hogy a medvehust ellopták, kunyhója pedig minden oldalról szokatlanul erősen el volt zárva. Osculati rekeszt nyitott s rögtön halállal fenyegetett mindenkit, a ki szőkné, vagy életére törni megkísérlené.

Képek a hazai népeletről: XXIV. Teknővájó cigányok. Ujházy F. vázlatát után Jankó J.

Medvék a londoni állatkertben.

ben, bocsássunk le égő gyertyát, mely azonnal kialszik, ha szén-sav van jelen. Ily helyre természetesen veszélyes lenne belépni.

Habár a szén-sav lélekzésre alkalmatlan, mindazáltal vízben feloldva, mint savanyúvíz, többféle gyomor- és altesti betegségekben hathatós gyógyszer.

Sajátságos és még egyáltalában föl nem derített tünetény azon gyulékony gáz, mely emberek és állatok gyomrában és belréseiben találattik s néha önmagától meggyul. Ez „önelégés“ név alatt ismeretes.

Közönségesen azt tartják, hogy oly emberek, kik igen sok szeszesitalt isznak, belül meggyuladhatnak, s a láng szájukon kitör és őket néha egészen megégeti. Ezt állatoknál is tapasztalták; ily esetek azonban ritkábbak.

Lecat e tárgyról irt értekezésében a következő két meglepő esetet beszéli el:

Bandi Zangari Kornélia grófnő, 62 éves korában, egy este legjobb egészségben feküdt le ágyába. Szobájában kivüle senkisémet aludt. Másnap reggel, helyette az ágytól mintegy 4 lábnyira, egy rakás hamut, s ebben két hártyás lábcsarát, mellette pedig a szerencsétlen grófnőnek félig elhamvadott fejét találták. Valószínűleg alvásközben meggyuladt s ágyából kiugrott. Az ágy sártetlen volt, de az ágy nemű, valamint általában az egész szoba, hamuszínű, nedves korommal volt bevonva.

A másik eset következő: Don Maria Bertholi pap ép egészségben tért be sógorához, az éjet nála töltendő. Ez vendégét külön szobába vezette s aztán eltávozott. De csakhamar erős zajt s a pap kiáltását hallotta. Oda sietett, s a papot a földön elterülve és egy kis lángtól körvezeve találta, mely azonban, a mint feléje közeledett, eltűnt. A másnap oda hívott orvos a szerencsétlent már a feloszlás legfőbb stadiumán találta; mindamellett még három napig élt, miután teste már egészen rothadásba ment át. Elmondta, hogy jobb karján hirtelen erős ütést érezett, hasonlót a buzogány-ütéshez, s testén azonnal tűzszikrát látott fűgni. Ruhája sártetlenül maradt, s a szobában legkisebb füst sem volt látható, csak az olajjal telt lámpa volt kiszáradva s a lámpából elhamvadva.

Az önelégés esete leggyakrabban fordul elő Oroszországban, hol igen sok szeszesitalt isznak. Be van azonban bizonyítva, hogy mértékletes életmódjokról általában ismert egyének is belőlől kiugrottak és elégték.

A testből eltörő láng tüneténye holttestek boncolásánál és ujon levágott állatok felbontásánál gyakran tapasztalható.

A tudomány dolga, e tények okát kideríteni.

A londoni rendőrség.

Peel Róbert nevet halhatatlan emlékbem fog élni az angol nép ajakán. Midőn 1841-dik évben a Melbourne-miniszterium bukásával ő vette át a premier-miniszteri tárczát, megtörte a wighek és tory-ek hatalmát s új párt-nak volt alkotója, mely a „mérsekelt útjót“ nevet nyerte el; ez feladatát tűzte a társadalmi viszonyok javítását s leginkább a nép anyagi jólétének emelését. Ez idő óta haladt Angolország óriási léptekkel az ipar, kereskedés s gyakorlati tudomány azon terén, melyen Franciaország valaha talán utólréndi.

Peel Róbert intézményei közt első helyet foglal el a rendőrség újalakítása, mely kevés változással maiglan is az ő szervezése szerint áll fenn. Egy külföldi lap következőképp írja le a londoni rendőrség mostani állapotát: „Ha Londonba jó az utazó, meglepi ez iszonyu, harmadfél millió lakossal bíró város nyugalmát és közbátorságát; alig hiszi, hogy ama-bor-zadályok és mysteriumok városában van, melyeket Dickens Károly és Féva l tártak fel előttünk. Minden tizedik lépésre egy rendőr áll, ki gummival a bal kezével hengerkalapjáról, viaszos posztóju gallérral ellátott kabátjáról s karja körüli szalagjáról könnyen felismerhető; pálcza van az egyik, éles sívítószóköz a másik zsebében. Az e rendőrséget megelőzőt éjjeli-őrök, kiknek garázdálkodása alatt évenként két millió sterling font lopott el, megbuktak ez új rendszer beálltával, mely az angoloktól, kik roppant szilárdasággal ragaszkodnak régi szokásaikhoz, igen hidegen fogadtattott; de az alig reményelt eredmények csakhamar győztek a londoniak ebbeli érdekenysége fölött. A rendőrség intézete most egy fő-, két albiztos, 18 fő-, 133 aligünyök, 625 sergent és 4954 policemanból áll, a város és környéke számára. A közbiztonság e közegei a legnagyobb felelősség terhe alatt állnak s a legnagyobb szigorral tartatnak. 1850—1856-ig 1276 hivatalnok mozdított el a hivatalból, 96 pedig bíróság elíteltetett.

A rendőrségi szolgálatra pályázók előbb katonai nevelésben részesülnek, s csak aztán avatattak be a rendes szolgálatba. Mindegyik a város b zonyos kerületére utasítottatik, hol éjjel nappal látja el szolgálatát; segíti az egymásba akadott kocsiakat kibonyolítani, (de nem kiabálás és gorombaság által, hanem hogy maga is emeli kezét), gyanusakat figyelemmel tart, utczai botrányokat elnyom, a törvény ellen cselekvőket börtönbe kíséri, tűzveszélynél felügyel, és az idegent utba igazítja, miért is több nyelvet kell értenie. Ezért hetenkint körülbelül egy font sterlinget kap. Ha nagyobb-bűnös bűnösöt kerit kézre, különös jutalomban részesül.

A policeman azt, kit elfogni akar, négy hüvelyknyi hosszú, sárgaréz-ből készült pálczikájával megérinti, s a megérintettnek követnie kell őt. Ellentállás esetében, akármelyik arra elmenőt segélyre szólíthat, s azon tiszteletnél fogva, mely Angolországban a törvények iránt uralkodik, senki sem fogja tőle segélyt megvonni. Legszigorubbant tiltva van azonban pálczikáját zsebéből kivenni, ha nem forog fenn valóban törvényellenes eset, vagy füttentőjét használni, ha nagy veszély nincs jelen.

„A londoni policzia középpontja a „Scotland-Yard.“

Itt veszi át az első biztos minden reggel a jelentést az éjjel történtekről; itt vannak beiktatva az elveszett, megtalált és ellopott holmik.

Minden quartier-nek külön „section-house“-a van.

Minden osztály külön betűvel, minden káplárság külön számmal bír.

Mind a betűt, mind a számot gallériján viseli a policeman. A „section-house“-ban veszik át a policemanek instrukcióikat, honnét rendezett csoportokban indulnak egyes állomáshelyeik felé.

A rendőrség e kitünő szervezése által a lopások Londonban igen csökkentek.

E dologban legbámulandóbb az, hogy a pálczávali megérintés elég arra, hogy az illető többnyire szó nélkül követi a policemanat. *Báttaszéki.*

Az erényről.

Az erény „erő“ szótól vévén eredetét, hajdan a rómaiak a háborubani bátorság kifejezéséül is használták, és csak később alakult erkölcsi fogalomná. De mellőzve a szó eredetének nyomozását, térjünk át annak ismeretére, jelentésére.

Az erény a lelki és testi erők jóra működését, az elme és lélek minden jó tulajdonait, erővel párosult bátorságát jelenti, nem egyéb az, mint az akarat ereje, hathatós igyekezete a léleknek, arra nézve, hogy semmit mást ne cselekedjünk, mint a mi az erkölcsi törvények és kötelességekkel egyezik. Az erény folytonos tanulmányozása annak, hogy tiszta indokból az erkölcsi törvényeknek eleget tehesünk.

Minden jóhoz rögös utak vezetnek. Az erény mindig viadal, küzdelem, vagyis az erők szilárdítása által szerzetetik, s miután gyakran akadályok, nehézségek gördülnek útjába, azok legyőzésére erős lélek kívántatik.

Természete leginkább abban rejlik, hogy maga az erény sajátunk, minden tulajdonsága szabadon, önként, önerőnk által szerzett legyen. Innen van, hogy az ugynevezett véralakítási erények, minő a természeti csapás, szelid-ség, nem tekinthetők tulajdonképi erkölcsi erényeknek, miután ez vagy amaz ember természeti véralakításból eredők.

Egy levén lelkünk és akaratunknak azon cselekedete, mely szerint az erkölcsi törvény kívánalmainak megfelelően, így az erény is eszményileg véve csak egy lehet, mindazáltal tagadhatlan, hogy van fokozata, s a milynek a cselekedete készítő indokok, aszerint lesz kisebb nagyobb az erény, sőt nem egyenkori embereknél különböző belerejű is.

Az ember szabadakaratl bírván, lehet neki, ha cselekedetei jők, érdemet, ha rosszak, hibát tulajdonítani.

Az erénytulajdonítás, vagyis az, miszerint valaki valamely jó tett szabad szerzőjének nyilvánítottatik, mindig belső megítélés — épen úgy mint vétektulajdonítás a lelkismeret — által történik.

A következmények, melyek az erény öntudatából folynak, derült elme, belyugalom, mely öntudat minden viszonyos roszban, mint bűban, szegénységben, könnyebbséget, és a viszonyos jők, például földi javak, bíráásban vidámságot szerez.

Az erény okozata az erkölcsi érdem, azaz, saját erkölcsi becsünk növekedése, a mi által méltókká leszünk a boldogságra. Ezen érdem lehet külső és belső. A külsőt vagy viszonyosat oly tettek képezik, miket erény idézvéen elő, belsők valami haszon háramlik, minő a mértékletesség, mely fenntartja az egészséget. A belsőt tökélyesen csak a mindenható bíró határozhatja meg, miután mélyen fekszik abban, miképen tiszteli ez vagy amaz erkölcsi törvényeket, s mily indokból tesz azoknak eleget. Mindkettő elválik az oly, közértelemben vett ártatlanságtól, mely gyermekeknek és azoknak tulajdonítottatik, kik az erkölcsi törvényt nem ismervén, azt nem is sérthetik meg.

Az erény erkölcsi tökély elérésére vezérel, ki követi, naponkint öreg-bül a jóban; ki az erkölcsi törvények kívánalmainak eleget tesz, gyakorolja az erényeket, jóra vezetetik és erkölcsi szépség, emberi méltóság olvad egybe személyével. *Libertinyi József.*

Egyveleg.

+ (Fényüzés) Párisban a fényüzés napról napra óriási léptekkel terjed, még pedig, a mi legszomorubb, a nép legalsó rétegeiben is. Közép-rendű polgárházakban nem ritkaság mahagoni- és rózsafa-butorokat látni. A selyem oly mindennapivá vált, hogy csak a szobaleányok viselik; az uri hölgyek brüsszeli chantillyi szövöetből készítettik ruhájukat. Hat ezer frank egy ruháért, igen közönséges dolog. Az asztalneműek, edények körül szint-oly nagy a fényüzés, az ezüst kiment a divatból, a porcellánnak valódi chinnainak kell lenni, hogy a vendégek sértve ne érezzék magukat. — A fény-üzés karöltve jár az elerkölcselenedéssel; ez buktatta meg a hajdan hatalmas Rómát.

+ (Öngyilkossági statistika.) Franciaországban az öngyilkosság statistikája jelent meg. Ebből tanuljuk, hogy Franciaországban 1827-től 1858-ig, tehát 32 év alatt, 92,662 öngyilkosság fordult elő, melyből egy évre 2,895 esik. Férgyilkosság 1836-tól fogva van 56,562, nőöngyilkos-ság 18,548; azokból középszámmal egy évre esik 2,459, ezekből 807. 1827-ben 1,512 öngyilkosság fordult elő, 1858-ban már 3,050. Gyönyörűen haladunk!

Vasárnapi Ujság 37-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Vidéki közlemények.

Mármáros-Sziget, sept. 1. 1862. (Reményi Ede hangversenyei. A Petőfi-szobor ügye. A mármárosi közszelem. A tisztviselők működése. Bucsu-szó.) Ma távozott körünkől — fájdalommal kell mondanom, inkább Mármáros köréből, mert magam is költözök, mert fejsze vagyok már — Reményi Ede.

Szebb exitust, tudom, nem csinált egy tanár sem az országban, mert ő nála derekabb zenész ki nem hegedülte.

Reményi azon nemes szándékkal jött hozzánk, hogy M.-Szigeten csupán jótékony célra hangversenyez s minket és vidékünk szépségeit megismerve tovább halad. De Mármarost nem oly könnyű elhagyni; szeretetünk őt is egy kevéssé tovább ragasztotta ide, mint a hogy egyelőre tervezte.

Csütörtökön aug. 28-án tartá első hangversenyt, részben a közelebbi tűz által szenvedett lakosok, részint a szépen tervezett, de kevés erővel rendelkező, szegény szigeti ref. templom felépítési költségeire.

Mit írjak magáról a hangversenyzőről? . . . Egész Európa hallgatta és ismeri már az ő repülő feckéjét, mely szárnyaival szívünk hártáját verdesi; carnevált, melyben az embert, különösen a veszekedő reichsráthokkal határra fakasztja és szebbnél szebb variatioit, melyeknek csak azért nem tapasztolnak minden hangjár, nehogy azalatt egy következő futamot elveszítsünk.

Elég, hogy ő most is méltó volt önmagához s a mármárosi közönség méltó a művéshez. Ernél szebb közönség még nem volt a szigeti szinkörben. A művész ügyeszerete s a közönség részvéte a fennehírtett közczélokra 300 forintot felül jövedelmezett.

Volt virág, taps elég. A művészt a hangverseny után barátságos vacsora várta, hol kitüntek különösen Várady Gábor toásztjai, melyben Reményit nem csupán mint művészt, hanem mint hazafit üdvözölve, mint „hatalmat“ mutatja be, mely egykor a társországok szívét közelebb voná hozzánk s most mint orvos sebünket hegeszti. Kívántuk neki azt is, hogy egy húrja se szakadjon el hegedűjének addig, míg ellenségünk nocturnjét el nem vonja; repüljön el már ablakára az a fejsze, mely e haza igaz tavaszát jelenti s akkor, ha nemcsak a kerek erdőt, hanem a kerek Magyarországot bejárja, lássa ő azt oly zajosan vidáman, mint egy velencei carnevált.

Tegnap vasárnap még egy második hangversenyt is adott, miután vidékünk szépségeit a vendégszeretet szárnyain bejárta. A közönség másodszor is hasonló számban, hasonló kitüntetéssel fogadta. E szives látásnak pedig akkor van teljes értelme, ha megmondjuk, hogy jelenleg is még a városnak egy negyede romban fekszik s alig van nagyobb birtoku ember, ki e sokszoros csapás által ne szenvedett volna.

Méltánnyal fogadta a közönség Reményi kísérőjét — mind utjában, mind hegedű-játékában, ki a mily jól kísér zongorán, ép oly ügyes a gondonkán.

Azt sem hagyhatom szó nélkül, hogy Reményit itt nemcsak mint művészt, de mint embert is igen megszerették kellemes, szerény modoráért s minden nyelvéstől ment fellépéséért, mi valóban ép oly érdem, mint hazafisága.

A napokban lapok utján megtámadtatni hallottuk őt a Petőfi-féle szobor-ügyben. Együttlétünk alkalmával szóba jövéen ez, megadta a feleletet reá, mely nézetünk szerint helyes és igaz. „Rosz szoborunk — ugymond, — van már elég, én olyant akarok, mely a nagy költőt megdicsőítő nemzet-hez méltó legyen; erre pedig nem nyolcz-tízezer, hanem 30—40 ezer forint szükséges.“ Ő ezt az általa összehívott comitének is elmondta, helybenhagyott s addig a pénz kezelése reá bízottat. A pénz a pesti takarékpénztárban van kamaton. Tehát semmi interpellatio és gyanúsítás!

Egyébiránt a Petőfi-szobor felemlítése itt is megtette hatását. Bár e megye aláírások utján ezen célra már egyszer tetemes adományt tett le a haza oltárára, némelyek most is, minden felhívás nélkül 80 fnyi összeget tettek le Reményi kezeibe a mondott czélra.

Igy van ez itt Mármárosban mindig és mindenben, a mi szent, a mi hazai ügy.

Valóban, most már, midőn pár nap mulva e szép megye határát átlé- pem, megmondhatom, hogy ha Magyarország minden megyéje annyit áldozik a közügyekre, mint ez; ha a magyar föld minden vidéke annyi köz- intézetet ápol és tart kelésben: akkor a haza jövője felől a kártékony sze- lek daczára sem kell kétségbeesni, mert „Magyarország lesz!“

Itt szegényegylet, kiseddóvó ének és virágzanak, csupán a lakosság buzgalma által, alapító nélkül. A nőegylet működését pedig, mely a nő-nevelés, cselédek, sőt terménykiállítás ügyét is egyszerre felkarolta, csak a mostani nehéz politikai helyzet zsbabasztotta el. A ref. főtanoda is alkalmas, kritikát szolgáltatni az „Önbírálat“ szerzőjének; itt megláthatná, hogy lehetett a nehéz időkben egy ily alapítókében szegény intézetet, szorgalom és lelkesedés által megtartani és felvirágoztatni!

Hát még ha vasut lesz és az annyi felől nyomott földbirtokosság finan- cziaja némi lendületet nyer s Mármáros terményeinek és szűköseinek út nyílik! . . . Ez lesz akkor a legméltóbb magyar Sveicz!

De visszatérve Reményire; ő ma Szigetről távozik s a gyönyörű fekvésű és diszes viski fürdőn át Husztra siet, hol holnap hangversenyt megadva, azon tájék felé igyekszik, melyen őseink e hazát elfoglalni bejöt- tek. Vezesse őt a haza és művészet nemtője s a mármárosiak szeretete. Meg vagyok győződve, hogy ő is kedvesen fog visszaemlékezni e szép földre.

Különbön nyilvános életünkről keveset írhatok.

Es most magamnak is bucsut kell mondanom e szép vidékhez, mely életem főörömét tette s e kedélyes, barátságos és honszerető lakossághoz, mely irányokban is annyi lekötözött tett. Beszéljen a köny, mely szemeim- ből e sorokra hull. En csak annyi boldogságot kívánok nekik, a mennyit méltán megérdemlenek! Tartsa meg az Isten közöttök azt az egyetértést és honszerelmet, mely már eddig is példabeszéddé válhatott volna!

P. Szathmáry Károly.

Irodalom és művészet.

○ (Újtások a budai népszínházban.) Említettük már, hogy a népszínházi bizottmány közelebb gr. Széchenyi Ödön elnöklete alatt 10 taguvá egészítettet ki, most tehát az elnökön kívül következő tagokból áll: Aldási Antal, Lippert József, Kunhegyi Kamill, Fésüs György, (régí tagok) Dobsa Lajos, Hollán Ernő, Lévai Henrik, Molnár György, és Kempelen Győző (új tagok). E „megkeményített“ bizottmány, mint egy helybeli lap mondaná, erőlesen hozzáállott a népszínházi ügy jobb karba helyezésének nagy munkájához, egyik közelebbi ülésében a következő határozatokat hozván: Ezentul idegen drámák nem adtnak, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy ezeknek nincsen közönségök. Jó és hazafias irányu eredeti, történeti, vagy családi drámák ezentul is kerülnek színre hetenkint legalább egyszer. A két első páholy a színpadtól jobbra, balra, idegen páholylyá változik, hogy azok, kik egész páholyt bérelni nem kívánnak, a páholyülés azonban kedvökre van, tetszés szerint helyeket nyerhessenek. A legközelebb begyülemdő pénz a vakolatlan s a nézőre rosz benyomást gyakoroló homlok- zat elkészítésére s egyéb elkerülhetlenül szükséges építkezések megtételére fordítottatik. Az igazgató a műsorozatot minden héten a bizottmány elé terjeszti. Téli, midőn a láncozhd sok pestit visszatart az áztmenetlől, gondoskodni fog a bizottmány, hogy társaskocsi álljanak a közönség rendelkezésére, melyek a színházi bemenetdíjjal együtt nem lesznek drágábbak, mint bármely pesti színház belépti jegyei. A télen a népszínház javára a bizott- mány rendezése mellett táncvigalmak tartatnak a népszínházban. — Végül helyén lesz itt megemlitenünk azt is, hogy a nemzeti színház igazgatósága Molnár folyamodására megengedte, hogy a nemzeti színház tagjai holnap a népszínházban fölléphessenek.

○ (A budai népszínház ügyében gr. Széchenyi Ödön) felhívást tesz közzé, melyben fölker minden rangu és rendű honleányt és hazafit, legyen segítségére, nemcsak megmentésében, de felvirágoztatásában is azon intézet- nek, melyet a magyar nyelv terjesztésére állított a hazafiság a nemzetiségnek.

+ (Az írói segélyegylet évkönyvei ügyében) az egylet igazgató-vá- lasztmánya f. hó 9-ikén tartott ülésében azt határozta, hogy az album, ha lehet, még karácsonyra megjelenjék. Mintegy 24 nyomott ívet teend nagy nyolczdrét alakban, mindig egy-egy kitünő hazafi vagy honleány arczké- pével díszítve. Az is elhatározottat, hogy az egylet minden, az albumban megjelenő művet díjazni fog, a tiszteletdíj visszatartásá nem fogadtatván el. A választmány tisztelettel fölszólítja a szépirodalmi írókat, hogy e vállalatot közreműködésökkel támogatni sziveskedjenek.

△ (Tankönyv). „Latin írályképző gyakorlatok a főgymnasiumok és kisseminariumok számára, szerkesztve és kiadva Vagác Caesar és Schie- binger Emil pannonhegyi sz. Benedek-rend tagjai, a latin nyelv és irodalom tanárai által.“ E című tankönyv jelent meg folyó évi martius elején. Azóta a magyar tanárikar a sokáig érzett szükség fűdőzésére szánt munkát oly részvétlél fogadta, hogy a szerzők annak második kiadását elrendelni szük- ségesnek látták. A munka ez évi october elején javított és bővített kiadás- ban megjelenendvén, Hennieke Reszó győri könyvkereskedőnél minden könyvvarus által megrendelhetetik. A csinosan kiállított és kemény táblába kötött könyv ára 1 for. 20 kr. o. é.

△ (Uj politikai lap.) Gróf Majláth Kálmán szerkesztése mellett Kozma Vazulnál okt. 1-vel „Vezér“ című új politikai lap fog megindulni, mely „azon elvetek vallja sajátjának, melyek törvényes tereu és jogalapon a ki- engesztelés és kibékülés politikáját lehetővé teszik,“ s mint a municipális rendszer hive, „paizsul szolgálnd a centralisatio ellen, legyen az bár külföldi egybeforrasztás vagy belhoni összpontosítás.“ Látnivaló tehát, hogy a „Vezér“ a „Pirnök“-kel egy uton járnd. Megjelenik e lap minden szerdán és szombaton egy-egy név iven. Előfizetési ára egész évre 12, fél- évre 6, negyedévre 3 ft.

+ (Voggenhuber Vilma) a nemzeti színházhoz visszaszerződöttet. Kár is lett volna, e tehetséges énekesnőt elereszteni.

+ (A „Lidérc-naptár“ 1863. évre) legközelebb jelent meg Landerer és Heckenast kiadásában. Tartalmaz rémtörténeteket, kalandokat, bűneste-
teket, lélekjelenségeket, tündéregéket, csodástüneteket stb. Képek is
vannak benne. Ára 60 kr.

+ (Természetrész.) Iskolai használatra igen ajánlható a „Természetrész
szóban és képekben“ című s Bromme után Kriesch János budai gym-
tanár által fordított munka, melynek első füzeté közelebb jelent meg Budán,
Nagel és Wischán kiadásában. Az egész munka még ez év folytatán, 6 füzet-
ben, 36 táblán 700 ábrával s 8—10 ivnyi szöveggel fog megjelenni, magá-
ban foglalván a természetet mindhárom országát. Egy-egy füzet ára 1 ft.

+ (Uj könyv.) Sopronban 2-ik füzeté jelent meg a következő című
munkának: „A magyar nyelv keleti emlékei. Szabó József, egykori soproni
tanár által.“ Edvi Illés Pálnak van ajánlva. Ára 1 ft.

+ (Tervezett új lapok.) Ismét két új lap keletkezéséről szól a hír,
melyek egyike „Fővárosi Lapok“, a másik „Magyar Pezsgő“ címet fogna
viselni.

△ (Uj szakközöny.) Parragh Gábor és Perlaky Mihály „Szólószót
és borászati“ című szaklapot szándékoznak megindítani.

○ (Röpirat.) Legközelebb ily című röpirat jelent meg: „A birodalom
alkotmányos rendezése magyar felfogás szerint.“ A szerző neve nincs
kitéve, de a „Hirnök“ szíveségből tudja van, hogy Kovács Lajos írta.

△ (Doppler Károly, nemzeti színházunk egyik karmestere) e hó végé-
vel Bécsbe menend, miután az ottani Kärntnerthor-színházhoz van szer-
ződötve.

+ („Borászati és kertészeti füzetek“) cím alatt Gyürky Antal mint
szerkesztő és kiadó egy folyóiratot indított meg, mely 6 füzetben 6 arcz-
képpel fog megjelenni. Előfizetési ára 3 ft, községek és néptanítók 1 ft 83
krért kapják. Az első füzetben id. báró Vay Miklós arczképe van mellékelve.

△ (A budai népszínház megnyitása első évnapiját,) mint már említettük,
ma és holnap diszeladással fogja megünnepelni. A program szerint a
mai előadást Kőlcsey Hymuszával nyitandják meg, ezt követi a „Mult,
jelen, jövő“ című allegorikai kép, aztán a „Zeneszerző“ című új magyar
operette, ahhoz Feigel, ez utóbbihoz pedig Allaga írta a zenét; majd a
nemzetiségek testvértáncosportozata következik, s az egész népszínmű
jelenetek, s a Kőlcsey Hymuszra után egy, Bakody Lajostól ez alkalomra
szerzett nyitány zárja be. — A holnapi diszeladás a nemzeti színház tag-
jai közreműködésével menend véghez. Mindakét előadásra a helyárak fel-
lesznek emelve, mely körülmény bizonyára nem fogja a közönséget vissza-
tartani abban, hogy a népszínházat mindkét este zsufolóság megtöltse.

+ („Világzemle“ című évnegyed politikai folyóirat) fog megje-
lenni 1863. január 1-én *Nesoda Gyulánál*, Jankó Vince szerkesztése mel-
lett. Tartalma 3 osztályból álland, u. m. 1) Világhírök, 2) Történeti érte-
kező, 3) Politikai levélár. E folyóirat az „előrajz“ szerint azon párthoz
csatlakozik, mely vallásban a feltétlen türelmet, állami életben a polgári
szabadságot, s nemzeti viszonyokban a történeti jogot tüzte lobogójára.
Minden évnegyedben egy 12 ives füzet fog megjelenni. Előfizetési ára az
egyéskévi folyamannak 6 ft., füzetenkint 1 ft. 50 kr.

+ (Vahot Imre) előfizetést nyit legújabb két kötetes munkájára, mely-
nek első kötete „Az 1862-iki londoni világkiállítás magyar emlékkönyve“, a
másik „London és a londoni élet, Páris és a párisi élet“ címet viselend.
Előfizetési ára az egész munkának 2 ft, de külön is lehet mindenikre elő-
fizetni egy-egy forinttal.

+ (Magyar katonai lap.) Genfben Kápolnai István felelős szerkesz-
tőse mellett egy magyar szaklap indult meg e hó elején „Katonai hetilap“
cím alatt. Előfizetési ára sept. — november évnegyedre 10 frank vagy
6 ujft, 4 óra decz. végeig 13 frank vagy 8 ujft. Az előfizetések ily cím
alatt küldendők: „A. M. Emerice Horváth, Genève, en Suisse, rue des
Pâquis, Nro 68. A., rue-de-chaussée.“

○ (Mizsei Muri fiatal énekesnő,) ki jelenleg külföldön tartózkodik,
meghívott a nemzeti színházhoz, kedvező feltételek mellett.

+ („Poe Edgar érdekesebb novelláiból.“) E cím alatt jelent meg legkö-
zelebb Lauffer és Stolpnál egy kötet beszélggyűjtemény, fordítva Hang Fe-
rencz által. 277 lapon összesen 8 beszélyt tartalmaz, s igen szépen van kiál-
lítva.

+ (A „Kertészgazdasági képes naptár“) is beköszöntött már 1863.
évre, általános növényjegyzékkel és művelési leirással ellátva, szerkeszték b.
Nyáry Gyula és Girókuti P. Ferencz. Négy könyomatú virágkép s szövegbe
nyomott több fametszet díszíti. Ára 1 forint.

△ (Az „Erdőségi Lapok“ IX. füzeté,) Selmeczen, e napokban jelent
meg a küldetett szét az előfizetőknek.

Egyház és iskola.

△ (Figyelmeztetés a szülőkhez.) A pesti kir. főgymnasium egyik ta-
nára hajlandónak nyilatkozik, 2—3 fut a most legközelebb megnyitandó
iskolai évre 500 ft. díj felvénekinti előleges részletfizetés mellett, egész
ellátásra és felügyeletre elfogadni; ha főgymnasiumi tanuló, elsőbbséggel
bírt. A tisztelt tanárral, ki egy kis convictust kívánna maga körül, tanulni
szeret, jobb nevelésű fiatal emberekből gyűjteni, a gyárutczában 5 sz. a.
személyesen, vagy levél által is értekezhetni. Igen fontos levén a fiatal
jövendőjére, és mind szellemi, mind erkölcsi gyarapodására az, hogy a
szülői házat elhagyva, további gondviselése mely ezekre bizatik, örvendünk,
hogy alkalmunk nyílik, a szülőknek gyermekeik számára ily aggálytalan,
biztos helyet és gyakorlott utmutatót ajánlhatni.

○ (Szegezen főredtanodát) fognak felállítani, az ottani várostanács-
nak f. hó 3-iki ülésében hozott határozata szerint. A negyedik tanosztály
legközelebb, az 5. és 6-ik osztályok pedig a jövő években egymásután fog-
nak megnyitattani.

+ (A kecskeméti hely. hitv. főiskolában) a beiratások okt. 1-én, az elő-
adások pedig oct. 6-án fognak megnyitattani; ugyane napon a jogi tanfo-
lyam második éve is megnyitattik.

Ipar-gazdaság, kereskedés.

△ (Szórvavető kezigép.) Épen vetés ideje levén, figyelmeztetjük gaz-
dáinkat egy újtalalmányu, szórvavető kezigépre, melynek készítője Gerenday
György gépész. E gép segédelmével egy ember, ha minden másod-
perczen egyet, s ezzel két lábnyi hosszút lép, óránként legalább egy holdat
s így egy nap alatt, reggeli 5 órától esti 7-ig 10—12 holdat vehet be.
Vetés kezdetekor vigyázni kell a lépésbeni gyorsaságra, ugy a gép forgó
kerekeinek egyformán hajtására is. Nagyon sebesen hajtani nem kell, mert
a mag igen elszóródván, a vető ember előtti tér üresen marad. A géppel tett
kísérletek — többek közt a magyar gazdasági egyesület közelkén is —
sikerrel mentek véghez. Egy ily gépnek ára 25 ft.; megrendelhet az első
magyar kertészgazdasági ügynökség által (Pest, József tér 14. sz.)

+ (A nógrádmegyei gazdasági egyesület) okt. 1-én d. u. 4 órakor
Széchenyben közgyűlést tart, okt. 2. 3. és 4-ik napján pedig ugyanott ju-
talmakkal egybekötött általános gazdasági kiállítást rendez, mely alkalmakra
az egyesület megjelenendő tagjainak elszállásolása, ellátása és lovaiké helye-
zése iránt gondoskodva leend.

Közüntézetek, egyletek.

+ (A magyar földhitelbankot illető okmányok) e napokban érkeztek
le a magyar udv. kancelláriához. A „P. Loyd“ bécsi levelezője írja, hogy a
felterjesztés három legfontosabb pontja: a banknak székhelye Pesten, az
országos alapból fél millió frtnak az alapítványi tőkéhez csatolattatása, s az
5 1/2% kamatbiztosítás a legfelsőbb helybenhagyást megnyerte. Megemlíti
a levelező azon örvendetes körülményt, hogy míg a burocratiái körökben
s az államtanácsban hét száma halogatták az ügyet, a császári kabinet-
ben alig volt nyolcz napig, és már is megnyerte a legfelsőbb jóváhagyást.
E burocraticus körök eleinte nagy rokoszenvelvet viseltek az ügy iránt;
később pedig mindent felhasználtak, hogy megdöntsék azon értekezlet
eredményeit, melyet a magyar kir. udv. főkecszellár és a pénzügyminiszter
az orsz. magyar gazd. egyesületnek ez ügyben Bécsbe menesztett küldöt-
tségével tartottak. Az ellenséges törekvések azonban meghusultak ama szil-
árd ösztönzés és kitartó buzgalom, melyet mind a főkecszellár, mind a
pénzügyminiszter tanusítottak. Ugyanis a magas burocracia azon törek-
vésében, hogy a magyar földhitelintézet létesítését akadályozza, annyira
ment, hogy az alkotmányossághoz, mely különben ijesztő réme, folyamodott
s „komolyan“ azt állítá, hogy a földhitelintézet oly ügy, mely az ország-
gyűlés körébe tartozik. Az eszköz nem volt épen oly rossz, de a pénzügy-
miniszter azzal fogott ki rajta, hogy azon nézethez csatlakozott, miszerint a
földhitelintézet felállítását már az 1848-diki országgyűlés jóváhagyta,
s hogy ez alkotmányos határozatot érvényben lehet hagyni, miután az oct. 20-
diki diploma az 1848-iki törvények más határozatait is elfogadá.

△ (Az irói segélyegylet sorsjátékára) újabb adakoztak: Adámovics
Fanny Csepinnél, özv. Domahidy Károlyné, szül. Ujhelyi Zsófia, Urocsából,
Szokolay Hermin k. a. Csokonyáról, Juhász Róza Azarról, Kretschmárnél,
szül. Lehoczky Leontin, Rima-Szombatból, Illéssy György Debreczenből,
Szász Károlyné, szül. Bibó Antónia K. Szent-Miklósról.

+ (A székesfehérvári ásatások költségeinek fedezése végett) Kubinyi
Ágoston és Ipolyi Arnold a következő felhívást bocsátották ki: Hogy a
székesfehérvári, szent István királyunk által a boldogságos Szűz tiszteletére
emelt régi bazilika helyén 1848-ban szép sikerrel megkezdett, de azóta az
idők mostohaasága miatt félbeszakított ásatások ismét tudományos szakér-
tessel folytattassanak, e célra megbízta a magyar Akadémia, archaeologiai
bizottmányát. Minthogy pedig erre minden kellő lépés meg van téve, de
kölségül legalább is kétezer forint fog kívántatni, tisztelettel és bizalommal
felhívattunk mindazon hazafiak, kik honalapítóink tetemei és fényes multunk
mindennemű erekléyi iránt kegyellett viselteknek: a méltóztassanak e célra
szives adományokkal járulni, és másokat is ily adományozásra serkenteni.
Az illető öszegyet kérem hozzáz, muzeumi lakásomra intézteni. Pest,
1862-ik aug. 8-kán. Kubinyi Ágoston, mint a magyar Akadémia archaeolo-
giai bizottmányának elnöke és a magyar nemzeti muzeum igazgatója. Ipo-
lyi Arnold, bizottmányi titkár.

△ (Gyöngyösiön a takarékpénztár) e hó 6-án tartott közgyűlésben 914
részvényrel vagyis 91,400 ftal megalakult. Ideiglenes elnökül Kovács
László választottak.

Közlekedés.

+ (Az erdélyi vasutat illetőleg) írja a „Korunk“, hogy gr. Toldalagi f.
hó 3-án kelt levelében tudatja, hogy pár nap mulva mérnökök fognak Ko-
lozsvára érkezni, kik a fölmérést Kolozsvárnál kezdve Brassó felé folyta-
tandják. E levél szerint a gróf mult hó 31-én távsürgönyt kapott Berlinből
a „Deutsche Cultur-Verein“-tól, mely arról értesíti, hogy párisi, londoni és
m.-frankfurti pénztárszerek legközelebb összegyűlnek, a megkivántató
pénzt illetőleg egyezésre lépni.

+ (Az első magyar gőzhajótársaság) kibocsátá aldirái felhívását.)
Egy részvényérték 200 o. é. fra van szabva, és pedig az igazgató-választ-
mány felszólítására az ugyanaz által kitűzendő idő alatt, minden részvény
névszerinti értékére 20 száztól s így 40 ft lesz fizetendő. A további öszeg
négy részletben fizetetik be, az első fizetési határnapon kezdődő legalább
is 2—3 havi időközökben. Az aláírások sept. végeig az alakító bizottmány
jegyzője, Galgóczy Károly urhoz küldendők be. E felhívásnak legszebb si-
kert ohajunk, s meg vagyunk győződve, hogy nem is fog az elmaradni. —
Az első magyar gőzhajótársaság részvény-aláírásai iveri szétküldettek váro-
sok, községek hatóságaihoz, takarékpénztárakhoz s számos magánosokhoz
is, hol mindenütt aláírni lehet. Pesten ily iverk vannak kitéve: a nemzeti
kaszinóban a Lloyd-társaságnál, a nemzeti körben, a kereskedelmi s ipar-
kamaránál, a magyar kereskedelmi banknál, a takarékpénztárnál, az adriai
biztosító-társaság és a magyar biztosító-társaság hivatalában. Ezenkívül a
lapszerkesztőségeknél, minden bizottmányi tagnál és a czéhekénél is lehet
aláírni. Sőt aláírások levelekben is elfogadtatnak, melyek bérmentve Gal-
góczy Károlyhoz, az adriai biztosító-társaság titkárához, nagyhid-utca 12.
sz. intézendők. Az aláírásnál semmi előleges fizetés nincs.

△ (A „Kisfaludy“ balatoni gőzös) Szántódtól Fűred közd f. hó 15-ig
fogja rendszer jàratát folytatni. Későbbi változtatások hírlapok útján fognak
közudomásra hoztatni.

Balesetek, elemi csapások.

○ (Postakocsi kirablása.) Zágrábból írják, hogy a pénzzszállító posta-
kocsi Otocac és Politic közt f. hó 2-án rablók által megtámadtatván, az
erős katonai fedezet daczára kiraboltatt Ez alkalommal tetemes sebesü-
lések is történtek.

— (Nádaság és egyéb tüzvések.) P. Ladányból sept. 7-ről írják
lapunknak: Szárazság, hőség, por és füstfelleg miatt fúlasztóvá lett lég-
körünk. Egy hete, mióta nádasrétünk ég. Szerep, P.-Ladány, Karczag
határain félkörben emelkednek az egybefüggő nádasok füstfellegei, melyek
a perzelő dőlissel által hajlékaiknál fölé hajtattva, nádpernyével borítják
háztetőinket, udvarainkat, s szirokkóvá változtatják légkörünket. Lybia
homokján uralkodhatik csak ily hőség. Barmaink a leveles nádban eddig
tápot s enyhelyet találva neki vérmesedtek, a más vidékek barmai felett jó
legelőben részesültek: most a zöld nádasok helyén a fenékben ülő zombó-
kok emésztődnek füstölögve, s a közeljáró barmot égető meleggel tova üzik.
Adna Isten jöltévő esőt, mely kioltaná e feneketlen tűzfészket, mely tapló-
ként vezeti mélyégre az égést, s a tűzszáratokba nyeli az oda tévedt
barmot. A Sárrétek különösen száraz években oly sokszor előnyösnek
bizonyult legelője kietlenné lett, itt jelenleg a madár sem száll meg pihenni,
barmaik idejekorán jászolra kerülnek — széna hiányában, a magában sovány-
ósi szalmára.

Bent városunk épületei közt is aug. 29. napközben kétszer, és 31-én
éjjel gyuladás történt. De hálás elismeréssel az illetők irányában — az itt
működő igazgatás minden organumai a legtevékenyebb munkásságot fej-
tették ki a tűzvész tovább terjedésének megállítására. Az uradalmi, községi,
sőt vasuti feoskendők is azonnal alkalmazásba tétettek, emberek egy
része vízeshordókkal felszerelt szekerekkel jelent meg, más része a gyüle-
kony anyaggal fedett házak tetejét gyorsan foglalá el, a szélvésés által
élesztett tűznek elejét venni sikerült annyira, hogy hála a Gondviselésnek,
nem több mint három ház, s némely melléképületek lettek áldozatává
a pusztító elemnek, mely különben utcasorainkat elhamvaszthatá vala.

Mi ujság?

△ (Névváltoztatások.) Legfőbb engedelemmel Tirscher Samu, lip-
tőmegyei esküdt „Várfa“-ra, Palanik Mátyás, fehérmegeyi boglári jószág-
bérlo „Ujvári“-ra, Polacek József, rimaszombati asztalosmester „Zona-
tagh“-ra változtatták vezetéknéveiket.

+ (A kéjutások s a városligeti népünnepe.) F. hó 6-án esti félhét óra-
kor érkezett meg a bécsi kéjvonat 420 utazóval, kiket az indóháznál számos
közönség várt, mely a kiszálló cylinderkalapok tiszteletére helyely-köz-
zel egyegy éljont is kurjantott. (Megjegyzendő, hogy a bécsi vendégek
közül csak mintegy husznak volt köcsögkalapja.) Másnap reggel érkeztek
meg az alvidéki vendégek, két külön vonattal; számuk az ezeret jóval meg-
haladhatta; mint halljuk, csupán Szegeodról 360-an jöttek. Kisasszony nap-
ján a városligeti népünnepe várokozason fölül jól ütött ki. A közönség fő-
része csak délután önzöllött ki, a midőn a király-utczán oly roppant tolongás
volt, hogy a gyalogjárók csak fontolva haladhattak, nehogy egymást fel-
lőkdössék vagy az egymást erő kocsi által elgázoltassanak. A városligeti
fasorok végig zászlókkal voltak feldíszítve, a ligetben pedig diadalív,
„gyözelmi pyramisok“ voltak felállítva. A tulajdonképeni ünnepegy d. u. 3
órákor vette kezdetét, állt pedig ez famászásból, szerecen-gyorsfutásból,
számáversenyből, birkozásból, taraczkurrogásból, evés és ivásból, katonai
és cigányzenéből, ékes verklésből s más efféléből és ből. Az est beálltá-
va ezernyi lámpát, s a kiszáradt tó medrében száraz nád- és sáskazalt gyuj-
tottak meg, melynek magasán lobogó lángjai képeztek az „örömtűzet“;
majd a fölereszett rőppentyűk a tűzijáték megkezdését hirdették, mely-
nek legjobban tetszett s megtapsolt része egy tűzbokréta és egy ábra volt, a
magyar korona és jelvényei megvilágított képevel. Délután ugy, mint este,
szólt a nagydob, harsogott a trombita, cincogott a hegedű, bőmből a
nagybrüg minden bokorban, s ha egy-egy darabot elvégeztek, a verklések

kezdték produkálni művészetüket. A tűzijáték után a közönség valóságos
árvizként önzöll el a haza vezető utat, úgy hogy a társaskocsiknak nem sok
hasznát lehetett venni, mert nem mozdulhattak helyőkből. 9 órákor az ösz-
zes katonai zenekarok nagydobok és trombiták egyesült erejével takarodót
játsztak. A rendezés ellen semmi panaszt nem lehet emelni. Mint halljuk, e
napon mintegy 45,000 jegy kelt el 30 kr-áival.

○ (Pestváros költségetés 1863-ra) már elkészítette. E szerint összes
kiadásai 1,224,000 fra vannak tervezve, mely öszegből 100,000 ftot az ut-
czák kövezése veend igénybe.

○ (Haldozás.) Gr. Festetics Samu, cs. k. kamarás, élete 56-ik évében
Bécsben meghalt.

+ (Öngyilkosság.) Pécsen egy szabadságos katona, egy ottani, köz-
tisztletben álló polgár fia, agyonlötöte magát.

+ (Alaptalan hír.) A „Hölgylutár, azon hire, mintha Mátrai Mari
egy budai polgárhoz férjhez menne, biztos forrásból merített értesülésünk
szerint, tökéletesen légből kapott.

△ (Hasonszenvi kávéház.) Mondják, hogy valaki Pesten hasonszenvi
kávéház nyitására kért a várostól engedélyt. No ha oly parányi adagokban
adandnak ott kávé, mint a homoeopathia gyógyeszeri szokás, akkor ugyan
nehezen lesz közönsége a „hasonszenvi“ kávéháznak.

+ (Hordár-intézet.) Kécs Lajos, a szliási fürdő tulajdonosa, Buda-
pesten hordár-intézetet fog felállítani, mely fölött a városi hatóság örkö-
dendik.

○ (Hirtelen halál.) Mult pénteken reggel a gyöngyösi gyorskocsiban,
Pestre érkeztekor, Kocsis Ignác itteni ügyvéd halva találtatott. Orvosi
vizsgálat szerint, a rögtön halált gutaütés idézte elő.

○ (Elfogatás.) Szontagh Sindor, menekült hazánkfa s egyik legte-
kintélyes brüsszeli ház ügynöke, miután a ház ügyeiben Magyarországra
kellett jónie, s engedélyért hiában folyamodott, aug. 31-én Pestre jött s
másnap reggel bejelentette magát a csendőrségnél, minek következtében
még az nap délután elfogatott.

+ (Berzenczey László menekült hazánkfa) kiről közelebb egy mással
ellenkező hírek kirengtek, az erdélyi lapok szerint csakugyan föltétlenül
adta fel magát, minek folytán Galaczon elfogattán, Orsovára, onnan pedig
pár nap mulva Pesten át egyenest Bécsbe vitetett, hol két hónapig ült, míg
végre Ó Felcségtől kegyelmet nyert, oly feltétellel, hogy egyelőre Klagen-
furtban venne lakását; ennek következtében nevezett hazánkfa aug 17-ike
óta Klagenfurtban szabad lábón van.

+ (Kecskeméti hírek.) Kecskemétről a következő érdekes híreket ír-
ják a „P. Hirnök“-nek: Aug. 25-én egyik vendéglobben szolgáló 20 éves
leány végző ki magát. E tettének indokál atyját kérel halalos ágyan az
öngyilkos. — Ugyanazon napon a kecskeméti puszták egyikén két lovas
rabló egy tanyánál, több ember jelenlétében, egy kocsin ülő özevgyasszony-
tól, s a kocsiostól a kocsiat, a két befogott 600 ft értékű lóval együtt elrabol-
ták, s a kocsiira felülvén, sebesen elhajattak. — Beszélük, hogy a mult na-
pok egyikén kora reggel a felakasztott Bogár bátyja, Jakab, lóháton a pia-
con keresztülment. A városban egy elázott tolvajbandát fedeztek fel;
és most előkerülnek azon tárgyak, mik ösztől fogva fal-kiadás által ello-
pattak.

△ (Kornis Károly) utban van hazafel. Az „Alföld“ írja, hogy mene-
kült hazánkfa Brasiából már Münchenig jött el; kérelmét az amnestiáért
az osztrák követségnél benyujtván, azt a választ nyerte, hogy az a bécsi mi-
nisteriumhoz, onnan a magyar kir. kancellária útján a kir. helytartóság-
hoz fog küldetni, s ellátása legalább egy hónapra fog kerülni.

○ (A györmegyei vásárokat illető határozat.) Györmegye tisztvisel-
lősege, a szomszéd megyékben itt-ott fölmerülő marhavész terjedhetésének
meggátolása tekintetéből elrendelte, hogy a mostanában eső györmegyei
országos vásárookra más megyékből marhákat hajtani nem szabad.

○ (Gyilkosság és öngyilkosság.) Egy nő a feldunason csecsemőjét a
vizbe dobta, aztán maga is utána ugrott; ezt látva vele volt 4 éves leány-
kája, szintén a Dunába ugrott. Mind a hármán belevesztek.

+ (Örgyilkossági merénylet.) Egy, e hó 7-én érkezett nagyváradi
távsürgöny szerint, Csernovics Péter Szalárdon orozva meglötték. A seb
nem veszélyes, pár hét alatti begyógyulását remélik.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, szept. 5. Előszőr: „A házasság rokkantjai.“ Vigjáték 3 felv.
Dumanoir és Lafargue után magyarosított Feleki Miklós. Az igazgatóság
bérletszűnetben adatta ez új darabot, nem tudjuk, mi okból, de valószínű-
leg csupán azért, hogy nagy dolgot csináljon belőle. Az új mű nem tartozik
a jobb franciaia termékek közé; elmésség, mulattató jelenetek nem hiányza-
nának belőle, de mindezt még nem lehet komikumnak nevezni. Ama sikam-
lós kétértelműségek, melyek benne előfordulnak, nem valók magyar közö-
nség elé; aránylag fölötte csekély azok száma, kik effélé ledér célzásokban
gyönyörűséget találnak. Azért ha már idegen darabokat kell magyar színre
hoznunk, legalább tegyük meg a közönség iránt azt a szíveséget, hogy
jobban megválogassuk a kifejezéseket; a mi a jelen esetben annál könnyebb
s annál ohajtaandóbb lett volna, mert a főcímmellett mű nem pusztá fordítás,
hanem magyarosítás. Közönség elég sovány számmal jelent meg.

Szombat, szept. 6. „A windsori vígnök.“ Vigopera 3 felv. Zenéjét írta
Nicolai.

Vasárnap, szept. 7. „A csikós.“ Népszínmű 3 felv. Szigligetivel.
Hétfő, szept. 8. A színház zárva volt.

Kedd, szept. 9. „Ilka és a huszártoborzó.“ Opera 3 felv. Doppler Ferenczről.

Szerda, szept. 10. „Paul Jones, a kalóz.“ Dráma 5 felv. Irta id. Dumas S.

Csütörtök, szept. 11. „Nőnevelde“ és „Denis ur és neje.“ egy-egy felvonásos operettek.

Budai népszínház.

Szept. 5. Népelőadásul: „Bányarém.“ Vahot Imre népszínműve.
Szept. 6. „A szerelmes kántor.“ Operette 1 felv. Szövegét írta Bényei István, zenéjét Allaga. Ezt megelőzte „Adám és Éva.“ vigj. 1 felv. Berckiktől.

Szept. 7. „István, első magyar király.“ Dráma 4 felv. Dobsa Lajostól. Egyike azon előadásoknak, melyben a kedv az igyekezettel egyesült. István szerepét Molnár vaskövetkezéssel játssza végig, szerencsésen eltalálva a határt, melyet a szent király jelme és kora eléje szabott. Imre herceg, Bényeinek legjobb szerepe. Vazult, Biharinak átgondolt játéka szép jellem domborította ki. A többi szerep is szorgalommal volt betöltve. Ily előadást gyönyörrel nézhetni végig.

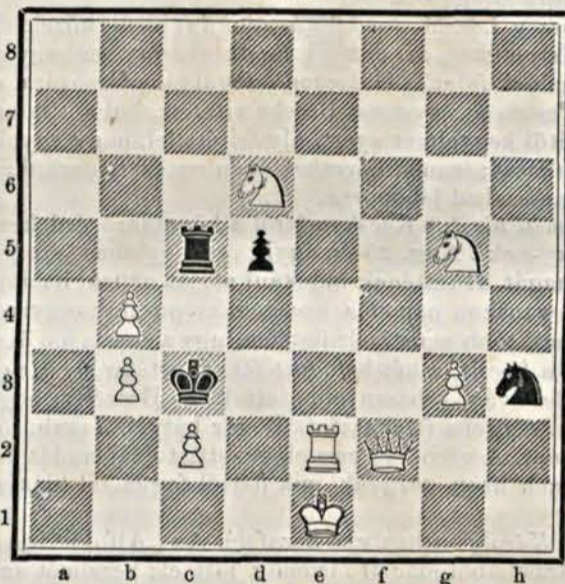
Szept. 8-án nem volt előadás.
Szept. 9. „Dolos Pista.“ Vigjáték 3 felv. Szigligetitől.
Szept. 10. „Molière.“ Dráma 4 felv. Melchior Bódi adta, kinek vonatott beszéde maholnap énekléssé fajul. Libera Giza mint Laforet, sok elevenséget fejtett ki.

Szept. 11. „Pünkösdi királynő“ népszínmű 3 felv.

SAKKJÁTEK.

142-ik sz. feladvány. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklóson).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

29-dik számú játszma (Evanscel).

RÉCSI E. és PAP DEZSŐ között. — 1859. márczius 12-én.

Világos (Récsi).	Sötét (Pap).	Világos (Récsi).	Sötét (Pap).
1) e2-e4	e7-e5	15) f8-a4	f5-c3
2) Hg1-f3	Hb8-c6	16) Fa3-b2	Fc3-b2
3) Ff1-c4	Ff8-c5	17) Ve2-b2	Vd8-g6
4) b2-b4	Fc5-b4	18) f2-f4	Vg5-h6
5) c2-c3	Fb4-a5	19) Vb2-b7	Ba8-f8
6) 0-0	Hg8-f6	20) Vb7-c6	g7-g6
7) d2-d4	0-0	21) Kh1-g1	Hh4-g2
8) d4-e5	Hf6-e4	Ha Világos a Huszárt útné, szintén öt lépéses mat következnek.	
9) Vd1-e2	d7-d5	22) Hb1-c3	Hg2-f4
10) Fc1-a3	Bf8-e8	23) Hc3-e4	Hf4-h3
11) Fc4-b5	Hc6-e5	24) Kg1-g2	Ff5-e4
12) Fb5-e8	Hc5-f3	25) Kg2-g3	Vh6-g5
13) Kg1-h1	Fc8-f5	26) Kg3-h3	Fc4-g2
14) Vc2-e2	Hf3-h4		

A 137-ik számú feladvány megfejtése.

(Kovács Lajostól B.-Ujvároson.)

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) Vc8-h8	Hb5-d4	1)	Bh5-h8
2) Vh8-f6	Bg3-g6	2) Fg6-f7	Hf4-d5
3) He7-c8	Bg6-f6	3) b2-b3	Kc4-d4
4) Hc8-b6		4) He7-f5	
2)	Vh2-h3	2)	Bh5-h8
3) Vf6-f4	tetszés szerint.	3) Vf6-f4	Bh8-b8
4) b2-b3		4) Fg6-f7	

Helyesen fejtették meg. Nagy-Marján: Boóthy Maris. — Veszprémen: Fülöp József. — Paradyban: Rothfeld József. — T.-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Pesten: Cselkó György. — Gyepesen: Kun Sándor. — Jánosiban: Keszler István.

Szerkesztőtől mondanivaló.

6187. Makó. Sz. S. Önnök, ugylátszik, nagyon is optimista nézetei vannak mostani sajtóvisszonyainkról, hogy még ily dolgokat is közölhetőknek hisz.

6188. Sara néne. Az „Ágnes asszony“ balladára emlékezett. Különbön is a kidolgozás nem eléggé sikerült.

6199. Szent-Kereszt. Cs. B. A költemények még nem ütök meg a mértéket.

6180. Gyászmenyegző. Nem használható. Az említett prózai czikkeket illetőleg, míg nem olvastuk, nem nyilatkozhatunk.

6191. Anyam sírjára. Mutatványul közöljük belőle e négy sort: „Itt hagyád Ferenczet, Károlyt s Magdolna leányod, Itt Pált, Máriát, Anna kiss árvaídat Bábít, Józsefet e nyolcz siránkozó árvaít, Kik hó könnyeikkel sírodat áztogatják.“

A többi is mind ilyen szép.

6192. Posalák. B. K. J. Kaptunk egy, a minap közölténel régibb magyar szakácskönyvet: lapunk hozand belőle mutatványokat.

6193. Debreczen. Sz. A. Többször kinyilatkoztattuk már, hogy még be nem küldött munkák fölött nem nyilatkozhatunk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	☉ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
September		Sept. (6)	Elul	6. p. o. p.	6. p. 6. p.
14 Vasár.	E 14 Maria	E 13 Sal.	2 E 14 Mam	19 Sal	5 37 6 14 8 59 12 12
15 Hétfő	Hildog. Euf. Nikomed	8 Anthim p	20 Nic.	20 Nic.	5 39 6 12 9 46 1 6
16 Kedd	Ludmilla	Mili	4 Babilus	21 Mili	5 40 6 10 10 39 1 54
17 Szer.	Lamb. Kánt.	Jácint	5 Zakariás	22 Jác	5 41 6 8 11 37 2 34
18 Csüt.	Irene vért.	Iren	6 Eudoxia	23 Iren	5 42 6 6 * * 3 10
19 Péntek	Január vért.	Konstan	7 Szoszzenes	24 Kon.	5 44 6 3 12 40 3 39
20 Szomb.	Eustách vért.	Fülöpke.	8 Kis Assz.	25 Sab	5 45 6 1 1 47 4 6
Holdnegyed : ☾ Utolsó negyed 16-án, 5 óra 39 percz reggel.					

TARTALOM.

Gáspár Kázmér, váci nagyprépost (arckép). . . . . — A tudós inasa. Tamásf Gyula. Nándorfehérvár multja (vége). Csuti Zsigmond. — Képek a hazai népeletről. XXIV. Teknővájó cigányok (képpel). — Medve-történetek (képpel). — Természettudományi utazás Panamában. — Árpád sírja. Ifj. Rész Ensel Sándor. — Levelek a londoni kiállításról. XVI. Dr. Tökés. — A gyülekező lég. — A londoni rendőrség. Báltaszki. — Az erényről. Libertinyi József. — Egyveleg. — Tarhaz : Vidéki közlemények. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztőtől mondanivaló. — Heti naptár.

Előfizetési fölhivas.

VASÁRNAPI UJSÁG
és
POLITIKAI UJDONSÁGOK

1862. évi április—szeptemberi 1/2 évi és július—szeptemberi 1/4 évi folyama, szeptember hó végével lejárván, tisztelettel kérjük t. cz. előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Budapestben hához hordva:

A Vasárn. Ujság és Pol. Ujdons. együtt évnegyedre (okt.—dec.) 2 ft. 50 kr. Fél évre azaz : október—mártiusra 1862—63. . . . . 5 „ — „
Csupán Vasárnapi Ujságra évnegyedre (október—decemberre) 1 „ 50 „
Félévre azaz : október—mártiusra 1862—63. . . . . 3 „ — „
Csupán Politikai Ujdonságokra évnegyedre (okt.—decemb.) 1 „ 25 „
Félévre azaz : október—mártiusra 1862—63. . . . . 2 „ 50 „

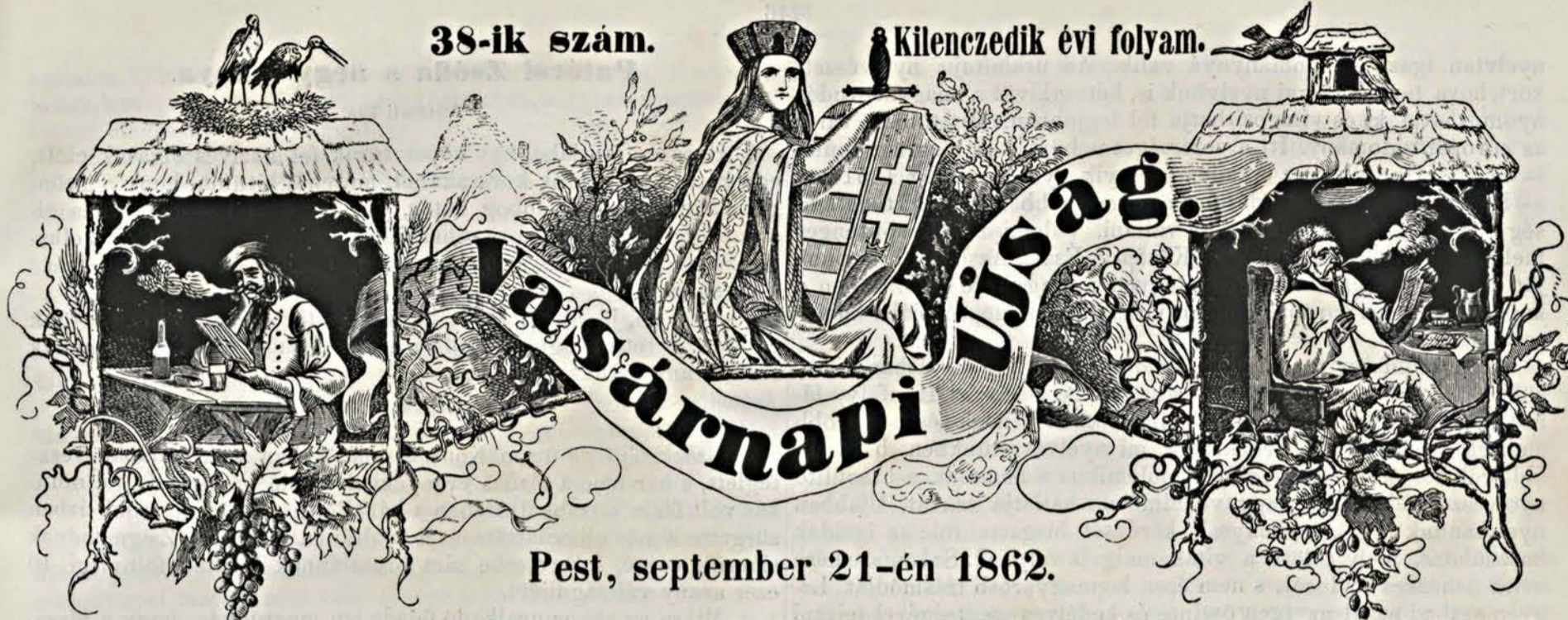
A csupán Vasárnapi Ujság július—decemberi félévi folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk, előfizetési ára 3 ft. Tíz előfizetett példánnyra egy tisztelet-példánnyal kedveskedünk. A pénz levelek bérmentes küldése kéretik.

A Politikai Ujdonságok jelenleg 7000 példányban nyomtatván, s így minden magyar és német lapok közt a legelterjedtebb, továbbá azon előnyök fogva, hogy hetenkint csak egyszer jelenik meg s így a kávéházakban, magán-s nyilvános helyeken a hirdetémények egész hetén át fonnfektésnek, — bármi néven nevezendő — hirdetémények — közlésére a legjobban ajánlatik. — Pest, sept. 1862.

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak. : magyar-utca 1. sz.)

Pest, september 21-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2, iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hához küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda : egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Hunfalvy Pál.

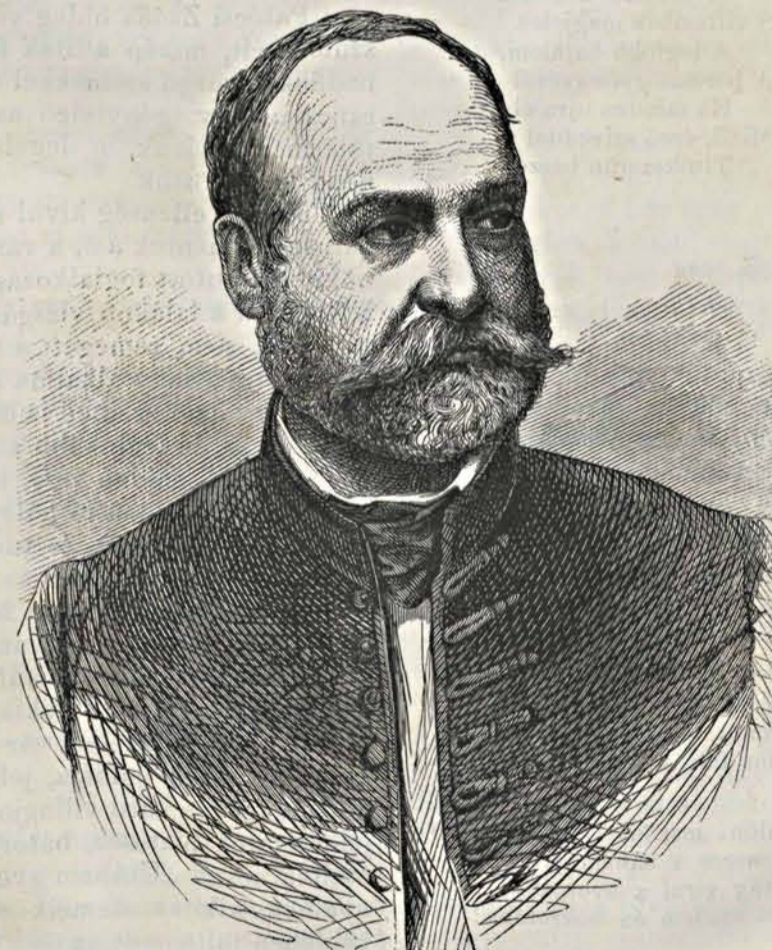
Azon férfi, kinek itt arcképét bemutatjuk olvasóinknak, hazánk legkitünőbb tudósainak egyike. Nincs itt helye, hosszabb életiratot adnunk, azért csak röviden említünk meg néhány adatot. Hunfalvy 1810-ben született Nagy-Szálokon, Szepesmegyében. Végezven Késmárkon tanulmányait, Pestre jött s b. Podmaniczky Károly fiának, Frigyesnek és Arminnak vállalta el nevelését, kikkel később a külföldet is meglátogatta. 1838-ban ügyvédi vizsgálatot tett, 1842-ben jogtanárnak választott meg Késmárkra, hol egész 1848-ig, mint igen kedvelt és buzgó tanár működött. Ekkor a szepes-nagy-szombati választókerület követének választván, Pestre jött s résztvett az országgyűlésben egész Szegeden történt felbomlásáig. A forradalom óta állandóan Pesten lakik mint akadémiai könyvtárnok és rendes tag.

Az irodalmi pályára először az Athenaeumban lépett föl több jeles czikkel, minők : *Drezdai levelek*, *Rhapsodiák*, *Emlékezés Késmárkra*, *Lokman meséi* arabból és számos bírálat. 1841-ben az Akadémia levelező tagjává választván, székét *Thucydidesz jellemzésével* foglalta el. 1842-ben a Kisfaludy-társaság is tagjává választotta, minek következtében *Aristoteles költészete* jelent meg tőle a társaság évlapjaiban. Jogtanársága idejében *Magyar váltó- és kereskedelmi törvények* című munkát adott ki (Lócse, 1843); *Tanodai szózatában* (1847.) a hitvallásról és egyházzól értekezett; több dolgozata a politika köréből kéziratban hever, csak egy *Nemzetgazdasági tájékozás* című töredéke jelent meg 1847-ben az „Ellenőr“ politikai zsebkönyvben; koronként számos apró cikket irt a politikai lapokba is, a Pesti Hirlapba, a Kossuth lapjába, a Debreczenben szerkesztett Estilapokba és a Pesti Naplóba Bánffay szerkesztésé alatt. 1854-ben *Platon munkáit* fordította (Hellen remekirők magyar könyvtára); 1850. óta ismét számos jeles cikket közölték tőle irodalmi és tudományos folyóirataink, melyek közül a neve-

zetesek : *Az igazi aranybulla* (Uj Magyar Muzeum 1850) *Kalevalu*, finn eposz ismertetése (Szépirodalmi Lapok 1853); *Platon köztársasága* (Értesítő 1852) stb. és számos bírálat a Pesti Napló és Budapesti Szemlében.

Azonban nem ezek a különben jeles dolgozatok viték ki Hunfalvynak azt a kitünő, első rendű állást, melyet a magyar tudományosság terén elfoglalt. Nyelvészeti működése tünteti föl az ő legfőbb érdemeit. 1850. óta egészen a nyelvészetre adta magát, s mint uttörő jelent meg a hasonlító nyelvészet mez-jén, s maig is a legnagyobb tehetségű és tudományu képviselője nálunk ez irányban. Ez irány mellett küzdve értekezik folyvást az Akademiában, ez ügy érdekében alapította folyóiratát (Magyar nyelvészet 1855—1862), s adta ki közelebből finn olvasó-könyvét. A hasonlító nyelvészet tulságaihoz vagy tévedéseihöz férhet sző, de

fontosságát az európai tudományban mindenkinek el kell ismernie. Már is fontos szolgálatot tett s igér még tenni a történelemnek, melynek leghomályosb kérdéseire vet világot. A mi a nyelvtudományt illeti, az azóta kezd szélesb áttekintést, magas szempontokat nyerni, mióta a hasonlító nyelvészet tudományosan míveltetik. Nálunk már azzal is jótékonyan hatott, hogy megbuktatta a pusztán elméskedő vagy szótárra támaszkodó gyóktalálgatást. A hasonlító nyelvész nem találomra hasonlítgatja össze a nyelveket, hanem tudományos eljárás szerint a rokonokat tanulgatja, s csak ha valamelyik nyelvfajt kitanulta s lehető biztosan néz el annak egész terjedelmén, akkor kezdi e nyelvfajt egy mássikkal egybevetni, melyet hasonlóképp szeliben-mélyiben már kitanult. Első tennivalója, kitanulni, melyek a lényeges vonások valamelyik nyelven s miféle nyelveken tanulja meg ugyanezen vonásokat. Miután így hasonlítani tanult, az egy fajhoz tartozó nyelvek természete s teljes mivolta felismerülni : az egyes nyelvek anyaga és idoma átláthatóvá lesz.

HUNFALVY PÁL.

1892.